

ΑΘΗΝΑ 16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1928

✦ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ✦ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ✦

✦ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ✦

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ : ΚΩΣΤΗΣ ΜΠΑΣΤΙΑΣ
ΒΑΣΙΛ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

PRO DOM SUA

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ

Π. Α. ΦΟΥΡΙΚΗ : ΤΑ ΚΑΛΑΜΑΡΟΧΤΑΠΟΔΑ. (Σὺν παραμύθι).

Α. ΣΕΣΤΩΦ : ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΟΝ ΣΑΙΣΠΗΡΟ (Μετάφραση Κ. Καρθαίου).

Π. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ : ΣΤΟ ΓΚΡΕΜΟ (Διήγημα).

Α. FOURNIER : Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ ΜΟΥ. (Μυθιστόρημα).

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Στοχασμοί παράταιροι (Πέτρου Χάρη : Τὰ Ἐπίκαιρα)— Λόγια και πράγματα— Τὸ θέατρο (Πέτρου Χάρη)— Ἡ φιλοσοφία (Ἀπάντηση τοῦ κ. Δ. Σ. Μπαλάνου)— Παιδαγωγικά (Μ. Παπαμάρου)— Φιλολογικά και ἱστορικά (Στ. Π. Κυριακίδη)— Ἱστορία τῆς Τέχνης (Δ. Εδαγγελίδη)— Λαογραφικά (Χ. Σακελλαριάδη)— Νομικά σημειώματα (Ἡλ. Γάφου)— Τὸ πολιτικὸ δεκαπενθήμερο (Κ. Μπαστιά)— Οἰκονομικὸ δελτίο (Τραπεζιτικοῦ)— Βιβλιογραφικὸ δελτίο— Μαργαριτάρια ἀπὸ παντοῦ.

ΧΡΟΝΟΣ Β' — ΤΟΜΟΣ Β'

3

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ

ΜΕΓΑ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ
ΛΕΞΙΚΟΝ

ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΟΡΟΥΣ ΑΠΟΚΤΗΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ **ΖΗΚΑΚΗ**

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Λούβαρη: Νίτσε-Ο προφήτης μιας νέας θρησκείας.
» Η θρησκεία του Βάγκερ.
Σαξέπηρ: Χειμωνιάτικο παραμύθι μετάφρ. Κέντ. Οικονομίδου.
» Από την χώραν των χιλιών λιωνών και των παραμυθιδών (έντυπώσεις από τη Φιλανδία).
Σ. Προκοπίου: Έλλην εις τὰ ὕδατα τοῦ Ἰσλάμ.
Παναγιωτοπούλου: Γεν. Ἱστορία τῆς Τέχνης (Τ: 3)
Εἰστρατίου: Αἱ τράπεζαι.
Δ. Ροδίου: 30 τραγῳδία τετραφώνων χορῶν ἀνδρῶν.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΣΤΑΔΙΟΥ 42

ΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑΙ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ - ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΚΑΙ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Τὸ ἀριστούργημα τοῦ Τολστόι

ANNA KARENIN

Τόμοι 2 — Δραχ. 60

VITAGON SANITAS,

ΙΔΕΩΔΕΣ ΤΟΝΩΤΙΚΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΝ
ΚΑΙ ΕΞΟΧΟΝ ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΟΝ

“DENTOLINE SANITAS,,

Ὁδοντόπαστα ιδεώδης, λευκαίνουσα τοὺς ὀδόντας
καὶ στερεοποιούσα τὰ οὖλα.

Ἐξόχως ἀντισηπτικὴ καὶ ἀρωματικὴ,
ἀπολύτως ἀβλαβὴς καὶ γεύσεως εὐχαρίστου.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ ΣΑΝΙΤΑΣ

ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 24

ΑΘΗΝΑΣ

♦ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ♦ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ♦

ΤΟΜΟΣ Β' - ΑΡΙΘ. 3

16 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1928

ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ: ΚΕΦΑΛΙ (Ἀπὸ τὴν Ἐκθεσὴ τοῦ
στὸ Λύκειο Ἑλληνίδων)

PRO DOMO SUA

Ο έρχομός στην Αθήνα του Παναΐτ Ισραάτ έγινε άφορη μιās πολεμικής πού κάθε άλλο παρά τιμᾶ τὸν τόπο μας. Κι' όταν λέμε τοῦτο, δὲν τὸ λέμε γιὰ νὰ θεωρήσουμε τὴν πολεμικὴ ἀπέναντι τοῦ Ισραάτ ὡς παράλειψη ἀφιλότιμου σεβασμοῦ πρὸς ἕναν φιλοξενούμενο—αὐτὸ εἶναι δὲ τὸ τελευταῖο πού μπορούμε νὰ θυμηθοῦμε—ὅσο ὡς ὑπόδειγμα κακόπιστης ταχτικῆς καὶ ὡς καθιέρωση τῆς διαστροφῆς τῆς ἀλήθειας, ὅταν πρόκειται νὰ ἀσκηθεῖ πολεμικὴ εἴτε κατὰ προσώπων εἴτε κατὰ ἰδεῶν. Τὸ κυριότερο στοιχεῖο μιās πολεμικῆς γιὰ νὰ πετύχει εἶναι ἡ πολεμικὴ αὐτὴ νὰ στηρίζεται πάνω σὲ μιὰ ἠθικὴ τάξη. Καὶ οὔτε βέβαια ἡ συκοφαντία, οὔτε ἡ δειλία, οὔτε ἡ διαστροφή, οὔτε τὸ προσωπικὸ συμφέρον εἶναι βάρη στερῆ πού μπορούνε νὰ στηρίξουν καὶ νὰ κάμουν σεβαστὴ μιὰ πολεμικὴ.

Μὲ θλίψη βαθύτατη διαπιστώσαμε πὼς ὅλοι ἐκείνοι πού πολέμησαν τὸν Παναΐτ Ισραάτ δὲν τὸν πολέμησαν οὔτε ὡς συγγραφεὴ οὔτε καθαρά καὶ ξάστερα ὡς ἀγωνιστῆ. Προσπάθησαν μονάχα νὰ διαδόσουν εἰς βάρος του πράγματα πού δὲν εἶναι ἀληθινὰ καὶ μὲ λίγα λόγια, συκοφαντήσαν.

Καὶ γιὰ νὰ ἐδοῦμε στὰ πράγματα ὡς δοῦμε πὼς χειρίστηκε τὸ ζήτημα ἡ «Εστία» πού πρώτῃ ἔδωσε τὸν τόνο σ' ὅλη αὐτὴ τὴν πολεμικὴ. Ἡ ἐφημερίδα αὐτὴ καὶ ἐνῶ ξέρε ἔχει πόσα χρήματα κερδίζει ἕνας Γάλλος μυθιστοριογράφος ὅταν ἔχουν ἀξία τὰ ἔργα του, κι' ὅταν ἕνα καὶ μόνο ὀρομάντισο του ὅπως λ. χ. ἡ Κυρὰ Κυρλίνα σημειώνει 66 ἐκδόσεις, ἔγραψε πὼς δὲν ξέρε πού βρίσκει τὰ χρήματα ὁ Ισραάτ, ἀφίνοντας νὰ ὑπονοηθεῖ πὼς τὰ χρήματα τοῦ τὰ δίνει ἡ Μόσχα. Ἡ ἴδια ἐφημερίδα ἔγραψε πὼς στὰ ἔργα του περιγράφει τὴ ζωὴ τῶν μελῶν τῆς φιλίας του, γιὰ νὰ δώσει ἐτσι τὴν ἐντύπωση πὼς ὁ Ισραάτ εἶναι γόνος ὑποπτης ἠθικῆς οἰκογένειας. Ἀκόμα εἰρωνεύτηκε καὶ τὸν ἀγῶνα του στὴν καθημερινὴ βιοπάλη καὶ τὸν ἀποκάλεσε περιφρονητικὰ πρῶν πλανόδιο φωτογράφου.

Ὅλα ὅμως αὐτὰ καὶ ἡ δήλωση στὸ τέλος τοῦ σημειώματος πὼς οἱ πολῖτες πρέπει νὰ ξέρουν ὅτι ἡ διάλεξη τοῦ κ. Ισραάτ θὰ εἶναι μιὰ καθαρὴ κομμουνιστικὴ συγκέντρωση μὲ ὅλα τὰ παρεπόμενα τῆς, γραμμικὴ ἐπιτήδεια γιὰ νὰ τρομοκρατήσει, δίνουν καὶ στὸν πῖο ἀπλοῦκό νὰ καταλάβει μὲ ποιὰ μέσα θέλουν μερικοὶ ἄνθρωποι νὰ παραστῶνουν τοὺς σωτήρες τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ μὲ ποιὰ μέσα πολεμοῦν ἕναν ἀντίπαλό τους, μὰ τίμιον πάντα ἀγωνιστῆ, καὶ μὲ πόση ἀνανδρία ἀντικρύζουν τὰ κοινωνικὰ προβλήματα.

Ἀλλὰ ἂν ἡ κάθε πολεμικὴ πρέπει νὰ στηρί-

ζεται στὴν ἀλήθεια κι' ὄχι στὴ διαστροφή τῆς ἀλήθειας, χρειάζεται ἀκόμα καὶ κείνος πού κάνει τὴν πολεμικὴ ν' ἀποδείξει πὼς κάποια πίστη βαθύτερη θεμαίνει τὴν ψυχὴ του. Ὁ Ισραάτ αὐτὸ ἔχει ἀποδείξει μὲ τὸ παραπάνω. Μιλάει ἐν ὀνόματι τῆς πείνας πού ἀντίκρουσε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ καὶ πού ὁ πλοῦτος κι' ἡ συγγραφικὴ του δόξα δὲν στάθηκαν ἀρκετὰ γιὰ νὰ τὸν κάμουν νὰ ξεχάσει πὼς ἂν αὐτὸς σήμερον ἔχει ἀφθονα πλοῦτη καὶ τιμὲς, ὑπάρχουνε δίπλα του ἄλλοι πού σβύνουν μέσα στὴ δυστυχία. Ὁ Ισραάτ δὲν ξεπιάστηκε ἀπὸ τὴ δόξα καὶ τὰ πλοῦτη καὶ ξακολουθᾷ νὰ βάζει γιὰ σκοπὸ τῆς ζωῆς του τὴν ἀνακούφιση τῶν δυστυχισμένων. Γιὰ τὴ στάση του αὐτὴ εἶναι ἄξιος σεβασμοῦ σ' ὅποιο στρατόπεδο κι' ἂν ἀνήκει καὶ δὲν θάμαστε μετς ἐκεῖνοι πού θὰ τοῦ ἀρνηθοῦμε αὐτὸν τὸν ἔπαινο, ὅσο κι' ἂν ξέρουμε πόσο μικρὰ βρίσκεται ἡ Μαρξικὴ θεωρία ἀπὸ τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς.

Ἐμεῖς ὅμως ὄξω καὶ πάνω ἀπὸ τὴς θεωρίες ξεχωρίζουμε πάντα τὸν ἄνθρωπο πού πιστεύει καὶ λαχταρᾷ. Καὶ ἐπειδὴ ἀναζητοῦμε πλάϊ στὰ ἠθικὰ μέσα μιās πολεμικῆς καὶ τὴν βαθύτερη πίστη τοῦ ἀγωνιστῆ, γι' αὐτὸ μᾶς κάνει ἀηθία ἡ πολεμικὴ αὐτὴ πού, ἐνῶ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ στηρίζεται σὲ μέσα ὄχι καθαρά, ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν φανερώνει τὴν πίστη τῶν ἀνθρώπων πού ἀσκοῦνε αὐτὴ τὴν πολεμικὴ. Γιὰτὶ μάταια, ὅταν δεῖ κανεὶς τὴν πίστη πού Ισραάτ, θὰ φάει γιὰ νὰ βρεῖ τὴν πίστη πού ὄθει στὸν ἀγῶνα τοῦ διευθυντῆς τῆς «Εστίας». Πίστη δὲν ὑπάρχει ἀφοῦ ὄχι μόνον τὸν Ισραάτ ἀλλὰ ὅλα τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ τὰ πῖο τραγικὰ καὶ τὰ πῖο σοβαρά, τὰ κοροϊδεύουν καὶ τὰ ξεφλοῦν μὲ μιὰ χαριτολογία πού φιλοξενοῦνε τόσο κοινοτοπικὰ στὴ στήλη τῶν «Κόσμων» τους. Τελευταῖα καὶ ἡ αὐτοκτονία ἀκόμα μιᾶς ἀτυχῆς γυναίκας ἔγινε ἀφορη χιούμορ στὴς στήλες τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς. Ὑποθέτουμε πὼς ἡ ἔλλειψη κάθε πίστεως καὶ κάθε σεβασμοῦ καὶ πρὸς αὐτὲς ἀκόμη τὴς τραγικῆς ἀνθρώπινες καταστάσεις καὶ τὸ ἀντικρουσμα κάθε πράματος ὡς frivolité δίνει τὸ δεικνύει στὸν καθέναν νὰ περιφρονεῖ ἕνα ὄργανο, πού μὴ ἔχοντας καμιά ἄλλη πίστη ἐκτὸς ἀπὸ τὰ συμφέροντα τῶν διευθυντῶν του, βγάζει πού καὶ πού κρανγὲς δειλιάς ἀπὸ φόβο μήπως χάσει κάποτε τὰ ἀγαθὰ πού ἀπόκτησε μὲ μιὰ τόσο ἀκατανόμαστη ταχτικὴ. Κι' ἂν πρόκειται νὰ κάμει σύγκριση κανεὶς μεταξὺ τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν ἄλλων, ἔδὲ θὰ δυσκολενεῖ νὰ προτιμήσει τὸν τίμιον ἀγωνιστῆ, ἀκόμα κι' ἀπὸ ἀντίδραση πρὸς τὴν ψευτιά καὶ τὴν ἀνανδρία πού καλλιεργοῦν ἐπίμονα μερικοὶ κύριοι στὸν τόπο μας.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΓΟΥΡΤΥΝΙΑΣ

Ὅσοι ἔχουν καταπιαστῆ μὲ συλλογὴ μοιρολογιῶν, θὰ ξέρουν τὴς μεγάλες δυσκολίες πού βρῖσκουν: τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι περικομμένα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ὀρισμένη φόρμα, μὰ τὰ λένε σὲ διάφορες περιστάσεις μὲ μερικὲς παραλλαγές, ἀλλὰ πάλι εἶναι ἀπλᾶ τραγούδια, πού μὲ τὴν πρώτη ματιὰ νομίζει κανεὶς πὼς δὲν ἔχουν καμιά σχέση μὲ τὰ μοιρολόγια. Ἡ γλώσσα τους ἀκόμα εἶναι ἀκανόνιστη πολλὲς φορές, τὴν ἄλλιστα πού ἀνακατεύτηκαν στοιχεῖα τῆς καθαρεύουσας μὲ τὴν καθάρια δημοτικὴ. Κι' οἱ γυναῖκες πάλι δυσκολεύονται νὰ τὰ ποῦν σὲ ξένους. Γι' αὐτὸ δὲν ἔχουμε ὡς τὰ τώρα καμιά καλὴ συλλογὴ μοιρολογιῶν, ἐνῶ τόσες καὶ τόσες ἄλλες εἶναι τῶν ἄλλων τραγουδιῶν.

1

ΣΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ

Γιὰ πὲς μου, πὲς μου, κόρη μου, τὸ πὼς ο' ἐδέχτη ὁ χάρος.
—Μαῦρα φειδάκια μουδωκε νὰ ξεκαλοκαιριάσω.
Κι' ἕνα φειδί, τρανὸ φειδί, τρανύτερο ἀπὸ τᾶλλα
στὰ γόνατά μου κάθεται, στὰ στήθια μου κοιμᾶται
καὶ στὰ ξανθὰ μου τὰ μαλλιά φωλιὰ ζηναίει νὰ φωιάσει.
Ὅντας διπᾶσει γιὰ νερό, θὰ φάει τὰ δυὸ μου μάτια,
τὰ μάτια πού ἦσαν ὡς τροχὸι κι' ἀφροῦδια δὰ γαϊτάνι
κι' ὄντας πεινάσει γιὰ ψωμι θὰ φάει τὸ πρόσωπό μου.
Θὰ φάει τὰ χεράκια μου, θὰ φάει τὰ δυὸ μου πόδια
καὶ τὴ ποδάρια θᾶχω ἐγὼ νᾶρθω σιμά σας πάλε.
Θὰ φάει καὶ τὸ κορμάκι μου, τὸ λυγρὸ κορμί μου,
πού δὲν καταδεχόμενα στὴ γῆς νὰν τὸ πατήσω
καὶ τώρας ἐκατάνησα στὴ γῆς νὰν τὸ χαρίσω.

2

Γιὰ δὲς τες πὼς μαζεύονται οἱ χαροκουρασμένες.
Θαροῦν πὼς ἔρχομαι ἀπὸ κει κι' ἦρθαν νὰ μὲ ρωτήσουν
καὶ γὼ τώρα τοιμάζομαι καὶ τώρα θὲ νὰ πάου.
Κι' ὀργιά χει λόγο νὰ μοῦ πεῖ καὶ γράμμα νὰ μοῦ φέρει
κι' ὀργιά χει ροῦχα στὸν μποξᾶ νὰ φέρει νὰν τὰ πάρει.
—Ἐγὼ χω λόγο νὰ σοῦ πῶ καὶ γράμμα νὰ σοῦ φέρω
κι' ἐγὼ χω ροῦχα στὸν μποξᾶ νὰ φέρω νὰν τὰ πάρεις.
Μὰ δὲν μπορεῖς, ἀγάπη μου, τὰ ροῦχα νὰν τὰ πάρεις,
γιατὶ σουνα βαρεῖ ἀρρωστη, τρία χροῖνια στὸ κρεβάτι.

Χ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

3

Τριανταφυλλίτσα φουντωτή τριαντάφυλλα γιομάτη,
τὸν Ἄδη πῆρε γυριστά, τὸν Ἄδη γύρω-γύρω
καὶ πῆγε κι' ἔκατσε ἔπο κα σ' ἕνα κυπαρισσάκι,
μὲ τὰ μαλλιά της ξέπλεκα καὶ τὰ χρυσοχτενίζει
καὶ πέρας ὁ πατέρας της καὶ δὲν τηρε γνωρίζει.

Τὸ διπλανὸ του ρώτησε, τὸ διπλανὸ ρωτάει

- τὸ τίνος ἐν' ἡ λυγερὴ κι' αὐτὴ ν ἡ χρουσταλλίδα ;
- "Ἐν' τὸ δικό σου τὸ παιδί, τὸ σπλάχνο τὸ δικό σου.

Τότε τὴν ἀγκαλιάστηκε καὶ τὴ γλυκορωτάει

- τὸ τίνος εἶσαι, κόρη μου, ἔπο κα τὸ κυπαρίσσι ;
- Δική σου ἔμαι, πατέρα μου, καὶ πῶς δὲν μὲ γνωρίζεις.
- Ἐγὼ μικροῦλα σ' ἄφησα, σ' ἐδέχτηκα μεγάλη.

4

ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ ΝΟΥΝΑΣ

- Εὐχῆσου με καὶ σύ, νουνά, στὸ πρῶτο μου στεφάνι.

- Μὲ τὴν εὐχῆ μου, μάτια μου, ν' ἀγιάσεις καὶ νὰ λυώσεις.

Ὁῦλοι φιλοῦν τὰ στέφανα νὰ ζεῖ ὁ γαμπρός κι' ἡ νύφη
κι' ἐγὼ φιλοῦ τὴν Παναγιά ν' ἀγιάσεις καὶ νὰ λυώσεις.

Δὲν τῶπιζα, λεβέντη μου, νεκρὸ νὰ στεφανώσω.

Ἐγὼ λεγα καὶ πάντεχα δυὸ στέφανα νὰ βάλω.

Φιάνω τὰ στέφανα χρυσά καὶ τὰ κεριά ἀσημένια
καὶ τὴ λαμπάδα τοῦ γαμπροῦ χρυσοῦ μαλαματένια.

Λεβέντη μου, στοὺς γάμους σου, στ' ἀρρεβωνιάσματά σου,

τὰ χιόνια ἀλεύρια νὰ γενοῦν καὶ τὰ ποτάμια λάδι
κι' ἡ θάλασσα γλυκὸ κρασί νὰ πιοῦν οἱ συμπεθέροι.

Τὰ κύματα τῆς θάλασσας ἄλογα σελωμένα

γὰ νῆρθει ὁ ἀρχοντονονός, νὰ πάει νὰ στεφανώσει,

νὰ βάλει στέφανα χρυσά καὶ τὰ κεριά ἀσημένια

καὶ τὴ λαμπάδα τοῦ γαμπροῦ χρυσοῦ μαλαματένια.

5

Γίνου ψυχούλα, ἀγάπη μου, γίνου ψιλή βροχοῦλα
καὶ πάρε δίπλα τὰ βουνά κι' ἀνάδιπλα τοὺς κάμπους
καὶ πέρα ἀπὸ τὸ σπίτι μας κι' ἀπ' ἔξω ἀπ' τὴν ἀλλή μας,
νὰ ἴδεις πῶς κλαῖν καὶ θλίβονται, πῶς σὲ μοιρολογᾶνε:

Σὰν περδικοῦλε, θλίβονται σὰν τὰ παπιά μαδιῶνται,
σὰν τοῦ κοράκου τὰ φτερά μανρίζει ἡ φορεσιά τους,
ἐμαύρωσε ἡ καρδοῦλα τους καὶ γιατρεμὸ δὲν ἔχει.

Ὅντας σὲ συλλογίζονται καὶ τὸ γιομίζει ὁ νοῦς τους,

σὰ θάλασσα βροντίζουνται, σὰν κῆμα κυματίζουν,

σὰν τὸ ψαράκι τοῦ γιαλοῦ τρέμουν καὶ λαχταρίζουν,

σὰν τὸ κυπαρισσόμηλο ξερόσκασ' ἡ καρδιά τους,
γὰ δὲ σὲ βλέπουν νῆρχεσαι μὲ τᾶλλα παλληκάρια.

Π. Α. ΦΟΥΡΙΚΗ

ΤΑ ΚΑΛΑΜΑΡΟΧΤΑΠΟΔΑ (*)

ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Β'—Καλαμάρια.

Ὅλοι ξέρον τὰ καλαμάρια, μὰ λίγοι
ξέρον πῶς κι' αὐτὰ εἶναι δυὸ λογίων' κι'
ἔτσι πολλοὶ μὴ ξέροντας τὴ διαφορὰ τοὺς ἀ-
γοράζουν τὰ θρόψαλα γὰ καλαμά-
ρια.

1—Τὸ καθαυτοῦ καλαμάρι ζῆ στὸν
ἀφρὸ καὶ μονάχα σὰν σκοταδείαση πατώνει.
Τὸ σῶμα τοῦ καλαμαριοῦ ἔχει μέσα ἕνα μα-
κροῦλό, φτερό, καὶ πολὺ ἀλαφρὸ καβούκι
(ὄστρακο) χωρὶς αὐτὸ δὲν θὰ μπορούσε νὰ
συγγυρίση τὸ μαλακὸ σῶμά του, οὔτε ν' ἀνε-
βῆ στὸν ἀφρὸ. Ἀπάνω στὸ σῶμα καὶ σχε-
δὸν σ' ὄλο τὸ μπῶι του ἔχει δυὸ πέτσες, ποὺ
τοῦ χρειάζονται γὰ νὰ ταξιδεύη' εἶναι τὰ
φτερά του ἢ καλύτερα τὰ κουπιὰ του.
Ἐξω ἀπὸ τὸ σῶμα του ἔχει τὰ ποδαράκια
του γεμάτα μὲ μικρὰ-μικρὰ βυζάκια. Ἀπ'
αὐτὰ διακρίνεται τ' ἀρσενικὸ ἀπὸ τὸ θη-
λυκὸ. Τὸ θηλυκὸ δηλαδὴ ἔχει ὅλα τὰ βυ-
ζάκια ὁμοία, ἐν ᾧ τ' ἀρσενικὸ ἔχει δῶ κι'
ἐκεῖ μεγαλύτερα. Τὰ ποδαράκια καὶ τῶν δυο-
νῶν εἶναι κόκκινα καὶ λεπτά. Κοντὰ στὰ πο-
δαράκια τὸ καλαμάρι ἔχει καὶ τὰ μαζάρια
αὐτὰ εἶναι τὰ χέρια του οἱ γάντζοι του καὶ
οἱ ἀγκυρίτσες του μ' αὐτὰ πιάνεται, γαν-
τζώνει, γὰ νὰ μὴ τὸ πάρουν τὰ ρέματα, μ'
αὐτὰ ἀράζει γὰ νὰ ἡσυχάση καὶ μ' αὐτὰ
πιάνει τὴν τροφή του καὶ τὴν ζυγώνει στὸ
στοματάκι του.

Πῶς καὶ πότε βατεύονται τὰ καλαμάρια δὲν
εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ μάθουμε γιὰ τὴν ἡμέρα
ταξιδεύουν στὰ βαθιά καὶ τὴ νύχτα, ποὺ πα-
τώνουν, μονάχα μὲ τὸ πυροφάνι μπορούμε
νὰ τὰ ἴδοῦμε. Μὰ κείνη τὴν ὥρα ποιδὸς ἔχει
καιρὸ νὰ κἀνῃ παρατηρήσεις γὰ τέτοιες
δουλειές.

Αὐτὸ ποὺ ξέρομε εἶναι ὅτι τὸ θηλυκὸ

βρίσκεται ἀβγωμένον τὸν Φλεβάρη· στὰ
τέλη Μαρτίου ἀρχινάει καὶ χύνει, καὶ ὡς τὸν
Μαῖ, ἀναλόγως τοῦ καιροῦ, ἀποχύνει. Μο-
λαταῦτα καὶ τὸν Αὐγούστου ἀκόμα βρίσκον-
ται καλαμάρια ἀβγωμένα, ἀν καὶ ἡ γέννα ἔ-
χει παρουσιασθῆ πολὺ πρωτότερα.

Τ' ἀβγά τοῦ καλαμαριοῦ εἶναι στρογγυλά,
ἄσπρα καὶ μικρὰ σὰν σπυριά ρυζιοῦ. Ἡ κα-
λαμαροῦ τ' ἀβγά της τὰ χύνει ἀπάνω σὲ
φύκια καὶ στὰ θαλασσινὰ δεινδρουλάκια, κι'
ἐν ᾧ εἶναι ἄσπρα καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ κυ-
νηγοῦν τὰ ψάρια, μ' ὅλα ταῦτα δὲν τὰ πλη-
σιάζουν, γιὰ μὴ μωρίζουν ἄσχημα καὶ βρομάει
ὄλο τὸ μέρος.

Ἀπάνω στὰ φύκια καὶ στὰ δεινδρουλάκια
μένουν τ' ἀβγά ὡς ποὺ νὰ βγοῦν τὰ καλα-
μαράκια· τότε μελεοῦνια δλόκληρα πλημμυ-
ρίζουν τὸ μέρος. Ὅταν πρωτοκινοῦνται εἶ-
ναι τόσο μικρὰ ὥστε 200—300 κομμάτια ἀπ'
αὐτὰ μόλις ζυγιάζουν ἕκατὸ δράμια. Ἀλοί-
μονο σ' αὐτὰ ἀν τύχη στὴ θέση των καὶ κα-
λάρη τράτα· τὰ ξεπατώνει τὰ κακόμοιρα.

Πῶς ζητοῦν τὴν τροφή τους ὅταν εἶναι
τόσο δὰ μικροῦλα δὲν εἶναι βέβαια εὐκόλο
νὰ τὸ παρατηρήση κανεὶς· ὅταν ὅμως μεγα-
λώσουν λιγάκι τότε τὰ βλέπουμε πῶς κυνη-
γοῦν καὶ πῶς πιάνουν τὰ ψαράκια. Ὅταν
δηλαδὴ περάσουν κοντὰ τοὺς ψαράκια, ξε-
σφεντονίζουν τὰ μαζάρια τους καὶ μὲ τὰ βυ-
ζιά ποὺ εἶναι στὴν ἄκρη τους, τὰ ρουφοῦν καὶ
τὰ ζυγώνουν κοντὰ τοὺς· ἔπειτα τ' ἀράζουν
ἀπὸ τὸ σβέρο, τὰ πνίγουν καὶ τὰ τρώνε μὲ
τὴν ἡσυχία τους.

Τὰ καλαμάρια ὅταν χορτάσουν, τὴν τρο-
φή, ποὺ περισεύει, τὴν ἀφήνουν, δὲν τὴν
ἀποθηκιάζουν, ὅπως τὰ χταπόδια. Γι' αὐτὸ
πολλὲς φορὲς βρίσκονται ψάρια φαγωμένα
στὸ σβέρο. Τὸ καθαυτοῦ καλαμάρι γίνε-
ται ὡς μία ἕκατό. Πιάνεται μὲ σαλαγκιά
καὶ μὲ τράτα, ὄχι μὲ δίχτυα, καὶ κτυπιέται
μὲ καμάκι.

*) Βλ. τὸ Α' μέρος φυλλ. 1—2 σ. 9.

Στὸ ψάρεμα τῶν καλαμαριῶν γίνεται κ' ἓνα περίεργο. Ὄταν δηλαδὴ βρεθῆ ἓνα κοπάδι καλαμάρια—δεκαπέντε ἕως εἴκοσι κομμάτια—ὁ κολὸς ψαράς μόλις καμακιάσει τὸ ἓνα τραυαίει μετέχνη καὶ γρηγοράδα τὸ καμάκι ὥστε νὰ ξαγκιστρωθῆ τὸ χτυπημένο καὶ νὰ μείνῃ κάτω· τότε μαζεύονται γύρω του ὅλα τ' ἄλλα καὶ ὁ καμακιάρις τὰ χτυπάει ἓνα-ἓνα ὅλα· ἂν ὅμως, σηκώσῃ τὸ πρῶτο καὶ τὸ ρίξῃ στὴ βάρκα του κατὰ λάθος τότε φεύγουν ὅλα καὶ χάνονται.

Μὲ φεγγάρι δὲν χτυπιέται τὸ καλαμάρι· σπάνιο θὰ εἶναι ἂν καμμιά φορά κανένας καλὸς καμακιάρις χτυπήσῃ κανένα. Τὸ καλαμάρι ἅμα φοβηθῆ μετέχνη ἀλλάζει ὅλα τὰ χρώματα ποὺ ὑπάρχουν· ὅταν ὅμως εἶναι σκοτάδι ἀλλάζει μόνο δυὸ χρώματα· γίνεται δηλ. ἄσπρο ἢ κόκκινο.

2. Τὸ θράψαλο ζῆ ὄλο στὰ βαθιά, στὸ πέλαγος. Τὸ σχῆμά του εἶναι σχεδὸν ὅμοιο μετὰ τὸ καθευτοῦ καλαμάρι· ὅταν μάλιστα εἶναι μικρὸ—καὶ μιὰ ὀκτὰ ἀκόμη—ὁ περισσότερος κόσμος δὲν τὸ ξεχωρίζει ἀπὸ τὸ καλαμάρι. Ἄμα ὅμως τὸ προσέξῃ θὰ ἰδῆ ὅτι τὰ φτερά του εἶναι πίσω-πίσω καὶ ὄχι ὅπως τοῦ καλαμαριῶν σ' ὄλο τὸ σῶμα. Ἐπειτα τὰ βυζάνια τῶν μαζαριῶν του εἶναι μετέχνη καὶ μ' αὐτὰ τραυαίει σχεδὸν τὸ ψάρι γιὰ νὰ τὸ κρατήσῃ καὶ τὸ ζυγώσῃ στὸ στόμα του. Τρέφεται ὄλο μ' ἀφρόψαρα καὶ γίνεται δεκαπέντε ἕως εἴκοσι ὀκτὰδες.

Τὸ θράψαλο ἀβγώνεται, χύνει καὶ ἀποχύνει τὸν ἴδιο πάνω-κάτω καιρὸ, ποὺ ἀβγώνεται καὶ τ' ἄλλο καλαμάρι. Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι, ἐνῶ ὄλο τὸν ἄλλο καιρὸ ζῆ στὰ βαθιά καὶ δὲν ζυγώνει καθόλου στὴ στεριά, ὅταν ἀποχύσῃ ζυγώνει καὶ φοφάει στὰ ρηχά.

Τὸ θράψαλο δὲν ψαρεύεται μετέχνη τροπὸ· μπορεῖ ὅμως καμμιά φορά, τὴν ὥρα ποὺ βόσκει στὸν ἀφρὸ κυνηγώντας τ' ἀφρόψαρα, νὰ ζωστῆ μετέχνη τράτα καὶ νὰ τρανηχθῆ μαζί μετέχνη ψάρια.

Τὸ σῶμα τοῦ θράψαλου εἶναι σκληρὸ σὰν πετσί· ἅμα ὅμως τὸ κοπανίσῃ κανεὶς καλὰ, πολλὴ ὥρα, γίνεται τραυερὸ καὶ μπορεῖ νὰ φαγωθῆ.

Γ'—Σουπιές

Ἡ σουπιὰ ἔχει τὸ σῶμά της κοντό, σχεδὸν στρογγυλό, καὶ μέσα σ' αὐτὸ ἔχει κ' αὐτὴ ὄλο, ἄντερα, πατσά, ὅπως καὶ τὸ χα-

πόδι, καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ στὴ ράχη της καὶ τὸ καβούκι, ἀλαφρὸ ὅπως τὸ τοῦ καλαμαριῶν, γιὰ νὰ συγυρίζῃ τὸ μαλακὸ σῶμά της καὶ νὰ βγαίνει ἀπάνω.

Ἐξὼ ἀπὸ τὸ σῶμά της ἔχει ὀχτὼ πεδαράκια μετέχνη σειρά μικρῶν βυζιῶν καὶ δυὸ μαζάρια μακρὰ ἴσα μετέχνη σπιθαμῆ ἢ ἴσα μετέχνη μπότι της, ποὺ τὰ μεταχειρίζεται γιὰ ἀγκυρώσεις· ἅμα δηλαδὴ πλησιάζῃ στὰ ρηχά καὶ τὸ κῦμα δὲν τὴν ἀφήνει ἤσυχη νὰ βοσκῆσῃ, κολλάει τὰ μαζάρια σὲ μιὰ πέτρα κ' ἔτσι ἀραγμένη ζητάει τὴν τροφὴ της.

Τὸ χρῶμα τῆς σουπιᾶς εἶναι ὅμοιο μετέχνη τὸ χρῶμα τοῦ πάτου τῆς θάλασσας· ἢ ἀρσενικὰ ὅμως ἔχει στὸ πλάτος τοῦ σώματος χάρικια ἄσπρα, κ' ἀπ' αὐτὰ γνωρίζεται πολὺ εὐκόλα.

Ἡ σουπιὰ ζῆ στὸ πέλαγος καὶ κατὰ τὸν Φλεβάρη, σὰν ἀρχίσουν νὰ ζεσταθοῦν οἱ μέρες, ζυγώνει στὴ στεριά.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἀρχινάει καὶ ἡ θηλυκὰ καὶ χύνει τ' ἀβγά της, ποὺ εἶναι ἄσπρα, στρογγυλά καὶ μικρὰ ἴσα μ' ἓνα σπυρὶ ρυζιοῦ—γι' αὐτὸ τὰ λένε καὶ «ρῦζι τῆς σουπιᾶς»—ἀπάνω σὲ φύκια καὶ σὲ δενδρουλάκια τῆς θάλασσας καὶ τὰ μπουζίζει μετέχνη μελάνη της γιὰ νὰ κολλήσουν στὰ φύκια καὶ στὰ δενδρουλάκια καὶ γιὰ νὰ προστατευθοῦν ἀπὸ τὰ ψάρια, ποὺ θὰ τὰ προκαλοῦσε τὸ ἄσπρο χρῶμα. Ἐτσι κολλημένα καὶ ἀφανῆ μένουν ὡς ποὺ νὰ σχηματισθῆ ἡ γέννα. Τ' ἀποχύσιμο τελειώνει τὸν Μάρτη.

Κάθε ἀβγὸ τῆς σουπιᾶς εἶναι τυλιγμένο μετέχνη σὰν σαράντα σκέπες, ποὺ λίγο-λίγο κ' ὅσο μεγαλώνει ἡ γέννα σπάζουν μιὰ-μιὰ καὶ φεύγουν. Ἡ τελευταία σκέπη φέγγει σὰν γυαλί κ' ἔτσι μπορεῖ νὰ ἰδῆ κανεὶς μετέχνη σουπίτσα, ποὺ εἶναι πιά ἴσα μ' ἓνα φασόλι, πῶς κινεῖται καὶ πῶς κρατάει ἓνα ἀσπραδάκι, σὰν τροφὴ, στὸ στοματάκι της.

Τὸν Μάϊ ἔχουν βγῆ πιά ὅλες οἱ σουπιτσοὺς ἀπ' τὴν τελευταία τους σκέπη. Εἶναι ἴσα μ' ἓνα ἀφρότο μύγδαλο, τρέχουν κ' ἀφήνουν καὶ μελάνη, ἀλλὰ δὲν ἀφήνουν ἀκόμη ἀπὸ τὸ στόμα τους τ' ἀσπραδάκι.

Τρέφονται μετέχνη ψαράκια καὶ καβουράκια καὶ καταπίνουν ἄμμο. Τὰ ψαράκια ἢ σουπιὰ τ' ἀρπάζει ἀπ' τὸ λαιμὸ, τὰ πνίγει κ' ὕστερα τὰ τρώει.

Ἡ σουπιὰ πιάνεται στὰ δίχτυα, τραυιέται μετέχνη τράτα, χτυπιέται μετέχνη τὸ καμάκι, μὰ πιάνεται καὶ μετέχνη τὴν ἀπόχη. Ἡ ἀρ-

σενικὰ φαίνεται ὅτι ἀγαπάει πολὺ τὴ θηλυκὰ. Αὐτὸ τὸ ξέρουν οἱ ψαράδες καὶ ὅταν βγαίνουν γιὰ σουπιές δένουν μιὰ θηλυκὰ ἀπ' τὴν οὐρὰ μετέχνη τριχὰ μίσσην ἔζα καὶ τὴν τρανοῦν ἀργὰ-ἀργὰ· μόλις λοιπὸν βρεθῆ ἀρσενικὰ γίνεται ἀπάνω της, τὴν ἀγκαλιάζει καὶ δὲν ξεκολλάει. Ὁ ψαράς τραυαίει σιγά-σιγά τὴν τριχὰ καὶ βάζοντας ἀπὸ κάτω τὴν ἀπόχη τὴν πιάνει καὶ τὴν ξεκολλάει.

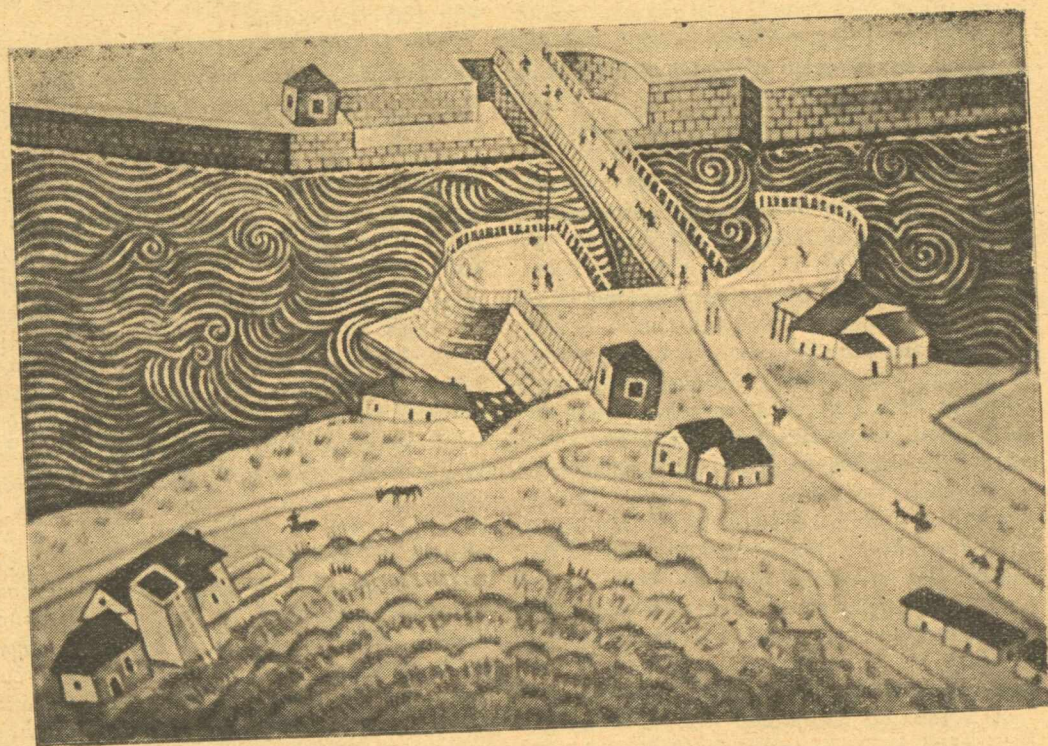
Ὄταν ὅμως οἱ ψαράδες δὲν ἔχουν προχειρὴ ἀληθινὴ θηλυκὰ σουπιὰ τότε μεταχειρίζονται τὴν ξυλοσοπιὰ, δηλαδὴ ἓνα κομμάτι ξύλο φτειασμένο σὰν σουπιὰ.

Αὐτὰ εἶχε παρατηρήσει ὁ Βασίλης γιὰ τὰ καλαμαροχτάποδα καὶ τὴν σουπιές κ' αὐτὰ μὰς διηγήθηκε. Ἄν τυχὸν κανένας ὀφελῆθῃ κατὰ ἀπ' τὴν παρατηρήσει του ἄς πῆ ἓνα «Θεὸς σωρῆση» τὸν μακαρίτη τὸν ψαρά, ποὺ εἶχε τὴν ὑπομονὴ ἔξηναπέντε χρόνια νὰ κοιτάξῃ μετέχνη τὸ γυαλί τὸν κόρφο τῆς ἀγαπημένης του θάλασσας.

Ἐγὼ ὅπως τὰκουσα, σὰν παραμῦθι, ἔτσι καὶ τὰγραψα· ὅποιος θέλει ἄς τὰ πιστέψῃ.

Δεκέμβριος 1927

Π. Α. ΦΟΥΡΙΚΗΣ

(Ἀπὸ τὴν ἐκθεσὴ του)

ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ· ΕΥΡΙΠΟΣ (νεορομπογιὰ)

ΛΕΟΝΤΟΣ ΣΕΣΤΟΦ

ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΟΝ ΣΑΙΞΠΗΡΟ

Τò έτος 1601 ήταν για τόν Σαιξπήρο ιδιαίτερα σηματοδομημένο από την μοίρα. Δέν ξέρουμε καλά τι είχε συμβεί στον μεγάλο ποιητή. Οι κριτικοί κάνουν άπάνω σ' αυτό διάφορες υποθέσεις. Άλλοι λένε πως πολύ του κάστισε πού καταδικαστήκαν οι φίλοι του και προστάτες του, οι κόμητες του Έσσεξ και του Σάουθαμπτον, οι όποιοι είχαν βάλει στό νού τους τò ανόητο σχέδιο να ξεθρονίσουν την Έλισάβετ και είχαν γυρέψει να τò εφαρμόσουν μ' έναν τρόπο ακόμα πιό ανόητο. Άλλοι μιλουύν για κάποιον άτυχο έρωτα πρòς την «μαύρη δέσποινα» πού ό ποιητής ύμνει μες στα σονέτα του¹ και άλλοι πάλι τοποθετουύν σ' εκείνον τόν χρόνο τόν θάνατο του πατέρα του.

Καθένας, ποιός με μεγαλύτερη, ποιός με μικρότερη προθυμία, δίνει πίστη στην μία ή στην άλλη άπ' αυτές τις υποθέσεις, κατά τις διαθέσεις του, ό καθένας, και κατά τò φυσικό του χαρακτήρα. Όμως ένα είναι βέβαιο: πώς στην ζωή του Σαιξπήρου έγινε εκείνον τόν καιρό κάποιον τρομερό περιστατικό πού τράνταξε όλο του τò είναι: — άπό τò 1601 και πέρα γίνεται άλλος άνθρωπος, κ' έτσι και τò έργο του παίρνει άλλον χαρακτήρα. Μόλις είχε γράψει την «Δωδέκατη Νύχτα», όπου ακόμα αντίλαλει τò πλατύ γέλιο του, τò ανέγνοιαστο και χαρούμενο, και σχεδόν άμέσως γράφει τόν «Ιούλιο Καίσαρα», όπου κανένα άπό τὰ πρόσωπα του έργου δέν τολμά να χαμογελάσει ούτε μια στιγμή, και τόν «Άμλέτο», όπου μονάχα ό ίδιος ό Άμλέτος γελά μ' αυτόνουό τò γέλιο είναι τέτοιο, πού δέν ξέρει κανείς να ελπει μ' δέν είναι τρομερότερο κ' άπό τούς πιό άπελπιόμενους γούους.

Ό «Ιούλιος Καίσαρας» και ό «Άμλέτος», τόσο άνόμοιοι στην υπόθεση και στα καθέκαστα, εκφράζουν την ίδια σκέψη πού φανερώναται στην αναφώνηση του Δανουό πρίγκηπα:

Έξαθρώθη ό καιρός! Της μοίρας πείσμα,
[ω πόσο
πικρόν, έγώ να γεννηθώ να τόν διορθώσω!].

Μέ άλλα λόγια έχει πια χάσει την πρωτόγονη εκείνη και ανεπίγνωστη πίστη πού μ' δίνεται δλωνών χάρισμα από τη φύση, — την πίστη ότι ή ανθρώπινη ζωή έχει σκοπό και νόημα. Πρέπει να βρει τò δίχως άλλο μια καινούργια πίστη — άλλως ή ζωή θά τού είναι άδιάκοπο και άνυπόφορο μαρτύριο. Μα πώς να την ανακαλύψει αυτήν την πίστη; — αν πουμε πώς ύπάρχει τέτοιο πράγμα έδω στον κόσμο!

Ό «Ιούλιος Καίσαρας» είναι τò πρώτο πασπάτεμα ενός πού φάχνει ανήσυχος, άνυπόμονος και ξαναμμένος. Τρέμει να τò φανερώσει πώς φάχνει και περισσότερο έχει ανάγκη άπό μια λύση άμηση παρά άπό μια άπόκριση στο έρώτημα. Του φαίνεται του Σαιξπήρου πώς δέν μπορεί να περιμένει άλλο, πώς δλη του ή δύναμη έχει πια σωθει, πώς αν περιμένει ακόμα λίγες ήμέρες, λίγες ώρες, τò άβάσταχτο τούτο μαρτύριο θά τόν κάμει να παλαβώσει. Είναι φανερό πώς γελιέται, — ό άνθρωπος είναι ζωό με μεγάλη άντοχή. Όχι μόνο δέν θάρθει ή άπόκριση άμέσως, παρά και τὰ χρόνια θά περάσουν δίχως να την φέρουν. Κι' ό Σαιξπήρος δέν θά χάσει τò λογικό του: θά ζει με την επίγνωση πώς όλα τὰ έχασε και πώς όλες οι άπόκρισεις πού δοθήκαν άπό την αρχή του κόσμου στο έρώτημα του Άμλέτου δέν ήταν παρά κούφια λόγια. Στην «Ιούλιο Καίσαρα» όμως, και μόνη ή ιδέα πώς μπορούσε ναίνα κ' έτσι τόν τρομάζει τόν Σαιξπήρο. Με άγωνία δοκιμάζει να φέρει στην μνήμη του όλα όσα του έχουν μάθει οι άνθρωποι: και τὰ βιβλία, ελπίζοντας έτσι πώς κάποιος, άρχαίος ή νεώτερος, θά μπορούσει να τού φα-

1) Σ. τ. Μ. Κ' έδω και παρακάτω μεταχειριζόμαστε τη μετάφραση του Πολυλά.

νερώσει πώς ξαναδένονται οι άρμοι του καιρού. Γιατί κάπου, βέβαια, θά βρσκειται ή «λέξη» εκείνη πού θά σκόρπιζε όλες του τις παραχτικές άμφιβολίες...

Ό Πλούταρχος, πού τόν ήξερε ό Σαιξπήρος στην άγγλική μετάφραση του Θωμά Νόρθ, δέν ήταν ό καταλληλότερος οδηγός στο δύσκολο τούτο φάξιμο. Ό Πλούταρχος είναι πρώτα άπ' όλα ήθικολόγος και διδάσκαλος. Έχει στερεές και άκλόνητες άρχές πού στηρίζονται άπάνω στην πίστη σ' έναν ήθικόν νόμο πού κυβερνά τόν κόσμο. Πιστεύει δλόψυχα στην παντοδυναμία της ήθικής και ότι ή συνειδητή ύποταγή στο καθήκον μπορεί να δώσει πάντοτε στους θνητούς άρκετή ανακούφιση στις άναποδιές της τύχης. Σαν μαθητής του Πλάτωνα ύποστηρίζει την ιδέα πώς ό άνθρωπος μπορεί να υποφέρει κάθε άδικία φτάνει να μην είναι άδικος αυτός ό ίδιος. Είναι αλήθεια πώς ή ήθική του Πλούταρχου όπως και του δασκάλου του του Πλάτωνα, δέν είναι άπόλυτα ανεξάρτητη ή, όπως λέγουν σήμερα, «αυτόνομη». Απορρέει άπό την θρησκεία, στέκει κάτω άπό την άμηση προστάσια των θεών. Όπως σε μερικούς διολόγους του ό Πλάτωνα, έτσι κι' ό Πλούταρχος τελειώνει τόν διάλόγο του «Περί των υπό του θείου βραδέως τιμωρουμένων» με μια φανταστική όπτασία του πέρα από τόν τάφο κόσμου. Τόν άδικο άνθρωπο, κατά τόν φιλόσοφο, δέν τόν τιμωρεί μονάχα ή «Ήθική», παρά και οι παντοδύναμοι θεοί. Και σχεδόν σ' όλες του τις διηγήσεις, ό Πλούταρχος βάζει, όπως έσυνήθιζαν οι άρχαίοι, τους θεούς να άνακατευόναται στα πράγματα των ανθρώπων. Ό Σαιξπήρος ό άνθρωπος του ΙΖ' αιώνα και σύγχρονος του Βάκωνα, δέν μπορούσε βέβαια να κρατεί παρόμοια πίστη. Γι' αυτόν οι θεοί του Πλούταρχου είχαν συμβολική μονάχα σημασία. Γι' αυτόν, όπως για όλους έμάς σήμερα, ή Ήθική ήταν κάτι δλότελα ξεχωριστό άπό τη θρησκεία: μολοντούτο έπερίμενε άπ' αυτήν πάντοτε θαύματα, και δέν έπαυε να πιστεύει πώς ό άνθρωπος μπορεί και όφείλει να κάνει θυσίες, ακόμα και θυσίες ανθρώπινες σ' αυτόν τόν άύλο θεό, όπως σε κάθε άλλον θεό...

Άπ' αυτή την ιδέα βγαίνει δλόκληρος ό «Ιούλιος Καίσαρας»: είναι φανερό πώς αυτή δέν έχει τίποτε να κάμει με τò πρόσωπο του Καίσαρα, πού ή ζωή του λιγότερο άπό κάθε άλλου θά μπορούσε να δικαιώσει αυτήν την ιδέα, παρά με τò πρόσωπο εκείνουπou τόν έ-

σκότωσε, του ευγενικού Βρούτου. Με τò φέροισμό του ό Βρούτος πρέπει να δείξει πώς τίποτα δέν έχει να φοβηθεί εκείνος πού είναι άποφασισμένος να ακολουθήσει έως τò τέλος τὰ προστάγματα του ανώτατου ήθικού νόμου. Στην Δ' πράξη, γ' σκηνή ό Βρούτος και ό Κάσιος λένε μεταξύ τους κάτι λόγια πού δέν τὰ προσέχουν όσο πρέπει οι κριτικοί:

«Βρούτος.— Ξ Κάσιε, οι πίκρες μ' έχουν γονατίσει!

«Κάσιος.— Τη φιλοσοφία σου την ξεχνάς δλότελα, όταν αφήνεις τόπο στην ψυχή σου για τὰ τυχαία κακά».

Όπως βλέπετε, ό Σαιξπήρος έχει την ιδέα πώς ό Βρούτος είχε άποκτήσει εκείνη τη φιλοσοφία πού μ' μαθαίνει να κοιτάζουμε κατάματα τη δυστυχία και να υπομένουμε παλικάρεια όλα τὰ «τυχαία κακά». Τέτια φιλοσοφία πώς δέ θά την ήθελε; Ό' άξιζε τόν κόπο να ξαναδιαβάσει κανείς όχι τόν Πλούταρχο μονάχα, παρά και όλους τους μεγάλους και όλα τὰ βιβλία, αν ήταν να μ' δώσουν αυτή την ώραία διδαχή! Ξστόσο τὰ «τυχαία κακά» πού λέγει ό Κάσιος, δέκα Ρωμαίοι, και οι πιό ενάρητοι μάλιστα, θά δυσκολεύονταν πολύ να τὰ υπομείνουν. Τὰ κακά πού έβασάνιζαν τόν Βρούτο είχαν άρχίσει πολύ πριν τ' άποφασίσει αυτός ν' άνακατευτεί στη συνωμοσία εναντίον του Καίσαρα. Αυτή ή ίδια ή φιλοσοφία πού, καθώς λέγει ό Κάσιος, μπορεί να διδάξει τὰ πάντα στον άνθρωπο, είχε ήδη πολλές φορές άπαιτήσει θυσίες άπό τόν Βρούτο προβάλλοντας πάντοτε τὰ θεά δικαιοματά της. Ό Πλούταρχος αναφέρει πώς στον άγώνα μεταξύ του Καίσαρα και του Πομπηίου, ό Βρούτος πήγε με τò μέρος του Πομπηίου, πού είχε σκοτώσει τόν πατέρα του, γιατί έβρισκε πώς τò δίκαιο ήταν με τόν Πομπήιο. Και τί ζωή ήταν κι' αυτή του δυστυχημένου του Βρούτου! Δέν έτρωγε, ούτ' έπινε κι' ούδέ μπορούσε να κοιμηθεί: και ακόμα και στις έκστρατείες, την ώρα πού οι άλλοι εκοιμούνταν ή κοιτάζαν τις δικές του ό καθένας δουλιές, εκείνος έπερνούσε δλάκερες νύχτες διαδάζοντας τὰ έργα πού θά του στερώνων την πίστη του στην παντοδύναμη Ήθική!

Όταν ό Καίσαρ, ό φίλος και εδερθέτης του Βρούτου, έγύρισε στην Ρώμη και άρχισε να γίνεται επικίνδυνος για την πατροπαράδοτη ελευθερία, ή Ήθική ένα γνέμα

νά θαρύνει περισσότερο το δεύτερο διατάρι. "Όποια στιγμή κι αν τον καλέσει ή "Ηθική τον Βρούτο και για όποια άφορμή, αυτός είναι πάντοτε έτοιμος να ακολουθήσει το κάλεσμά της. Οί άλλοι συνωμότες έχουν προσωπικούς λόγους—την φιλοδοξία, το μίσος για τον Καίσαρα κτλ. Μά για τον Βρούτο ούτε κ' οί έχθροί του, μάς λέει ο Πλούταρχος, δεν του καταλογίζουν τέτλια έλατήρια. "Ο φόνος του κάνει φρίκη: δεν μπορεί να υποφέρει ούτε καν το φέμα και την υποκρισία που απαιτούν αυτό του είδους οί δουλείες. Θα ήθελε να ενεργούσε χωρίς περιστροφές και στα φανερά, να αποφύγει το αίμα. "Όμως το καθήκον το θέλει και υποτάσσεται: δίχως να παραπονεθεί. Λέει, μιλώντας στον Κάσσιο και στους άλλους συνωμότες: «'Ας γίνουμε θύτες, μά όχι μακελλάρηδες, Γάιε.—"Όλοι μας σηκωνόμαστε να χτυπήσουμε το πνεύμα του Καίσαρα—και στών ανθρώπων το πνεύμα δεν υπάρχει αίμα.—"Ω, να μπορούσαμε να πετύχουμε το πνεύμα του Καίσαρα—δίχως να κατασπαράξουμε τον Καίσαρα: 'Αλίμονο όμως!—για να γίνει αυτό πρέπει να χυθεί το αίμα του Καίσαρα! Γιαυτό, καλοί μου φίλοι, ας τόν σκοτώσουμε με άτρεμο χέρι, μά χωρίς λύσσα σ'α θυσία στους θεούς».

Δέ μπορεί ο Βρούτος ούτε για μια στιγμή να ενεργήσει σπρωγμένος από τ'α ίδια έλατήρια όπως οί κοινοί άνθρωποι. "Οφείλει να μην δριζίζεται, μηδ'ε να χαίρεται: δεν έχει δικαίωμα να φοβάται, μηδ'ε να επιθυμεί. "Οφείλει να υπακούει, έκτελει έργο ιερό, προσφέρει θυσία. Αυτό φέρνει στο νοῦ τ'α μοναδικά λόγια του Φίχτε—μοναδικά γιατί χαρακτηρίζουν με θαυμαστή σαφήνεια την «ποθητή» σχέση του ανθρώπου προς τ'ο ιδανικό. «Προορισμός μου είναι, λέει, να φανερώσω την αλήθεια: ή τύχη μου, ή ζωή μου δεν είναι τίποτα: τ'ο έργο τ'ης ζωής μου, αυτό έχει άπειρη αξία. Είμαι ο ιερέας τ'ης αλήθειας, είμαι ο δούλος της, οφείλω να κάμω για'αυτήν τ'α πάντα, τ'α πάντα ναψηφίσω, τ'α πάντα να υπομείνω». "Αλλάξτε σ'αυτήν την εύγλωττη φράση τ'η λέξη «αλήθεια» με τ'η λέξη «ήθική» και θ'α έχετε την όμολογία πίστωσης του Βρούτου. Κι'αυτός είναι ιερέας, κι'αυτός είναι δούλος, κι'αυτός έτάχθηκε ναψηφίσει τ'α πάντα, και τ'α πάντα να υπομείνει για τ'ο ιδανικό του. "Όμως σ'ε κανέναν μόνολογο του Βρούτου δεν υπάρχει ο

χαρούμενος, όρμητικός και θριαμβευτικός ένθουσιασμός που έμψυχώνει τόνλόγο του Φίχτε.

"Από τ'α λόγια του Βρούτου, ζισα-ζισα μια παράξενη και σκοτεινή άγωνία ξεπροβάλλει. Δεν μπορεί να μιλήσει ελεύθερα, σάμπως να προαισθάνεται πώς ή πίστη του, που για'αυτήν είχε πράγματι τ'α πάντα άψηφίσει, ήθελε τόν ξεγελάσει. Και τ'ο προαισθημά του αυτό βγαίνει αληθινό. Αυτή ή «φιχτιανή» φιλοσοφία, που ο Σαίξπηρος τ'ην είχε άντλήσει από τόν Πλούταρχο, γιατί κι'αυτός έπίσης έχει πλούσιο άπόθεμα για να «τρέφονται οί δυνατές ψυχές»,—κι'αυτή φανερώθηκε στο τέλος σοφία χάρτινη από τ'α διβλία, που τ'ην άρνιέται κανείς στην κρίσιμη στιγμή τ'ης ζωής του. Τ'α ώρατα λόγια για τ'ην αλήθεια, για τ'ο καλό και για τ'ο ώρατο μπορούν να ήλεκτρίσουν τ'α πλήθη μέσα σ'ε καταφύτιστες αίθουσες—και εκείμέσα έχουν τόν τόπο τους, εκείμέσα κάνουν χιλιάδες νεανικές καρδιές να χτυποῦν από ένθουσιασμό. "Όμως δεν θ'α δώσουν, δεν μπορούν τίποτα να δώσουν στον Σαίξπηρο: «'Υπάρχουν τόσα πράγματα σ'η γή και στον ούρανο που μήτε τ'α όνειρεύτηκε καν ή φιλοσοφία». Μιλεί τώρα για'αυτό ο Σαίξπηρος στον «'Αμλέτο», που έγράφτηκε σχεδόν τ'ην ίδια έποχή με τόν «'Ιούλιο Καίσαρα». Στόν «'Αμλέτο» όμως δεν καταπιάνεται καν τ'ο τραγικό πρόβλημα τ'ης ζωής να τ'ο λύσει με τ'ην κατά παράδοσιν ήθική. "Ο Πλούταρχος και όλοι οί διδάσκαλοι τ'ης σοφίας επετάχτηκαν μακριά. "Ο 'Αμλέτος άντάμωσε ένα φάντασμα, έναν κάτοικο του άλλου κόσμου, και άμέσως όλα σ'επίστευε, όλες οί ριζωμένες του ιδέες, όλα του τ'α πρωτητερινά ιδανικά του φαίνονται παιδιάστικες χίμαιρες. "Η πρώτη σκέψη του 'Αμλέτου ύστερα από τ'ην όμιλία του με τ'ο φάντασμα, είναι τούτη:

«Νά μη σ'ε λησμονήσω;

Και καημένε μου ήσκιε, ένόσο ή μνήμη τόπον σ'ηνσαλευμένην τούτην σφαιραν έχει άκόμη. Νά μη σ'ε λησμονήσω; Και, από τ'ης μνήμης τόν πίνακα θ'α σήσω καθ' ένθύμημά μου άνούσιο, κοινό, κάθε ρητό παρμένο από βιβλία, και όσα σχήματα και τύπους τών περασμένων μου καιρών έχ' ή νεότης άντιχαράξει εκεί καθώς τ'α αισθάνθη κ' είδε: και μόν' ή προσταγή σου μέσα εις τ'ο διβλίο του έγκεφάλου μου θ'α ζή μακράν απ' ετι πρόστυχον είναι».

Τ'α διβλία πιά δεν χρησιμεύουν σ'ε τίποτα: οί καρποί του λογικού επετάχτηκαν μακριά: όλα, έξω από τ'ην αποκάλυψη του φαντάσματος, δεν του φαίνονται πιά παρά «πρόστυχα». Ούτε ή εύγλωττία του Φίχτε, ούτε ή αυτόνομη ήθική του Καντίου, ή έπιστημονικά σ'ηρηγμένη, δεν μπορούν να διώξουν τ'ο φριχτό φάντασμα που παρουσιάστηκε στο άμοιρο βασιλόπουλο. Και όμως τ'ο «φάντασμα» στον 'Αμλέτο, δεν είναι καθόλου δημούργημα σκοτισμένου μυαλού. "Ο 'Αμλέτος και ο Σαίξπηρος ξέρουν πολύ καλά πώς ο άλλος κόσμος μάς είναι για πάντα κλειστός:

«ο τόπος ο άνεύρετος, απ' όπου ποτέ κανείς ταξιδιώτης δεν γυρίζει».

Στ'η φωτισμένη μας έποχή, οί παρηγοριές δεν μάς έρχονται πλέον από τόν άλλον κόσμο. "Απ'αυτή τ'η μεριά είμαστε όλοι μας θετικιστές έως τ'ο κόκκαλο,—και όχι μόνο δεν δίνουμε καμιά σημασία σ'ε όσα διηγούνται οί άλλοι σχετικά με αυτό του είδους τ'α θαύματα, παρά ούτε και καμιά δυσκολία θ'α είχαμε να μη πιστέψουμε ως κι'αυτ'α τ'α μάτια μας άκόμα, όσο καθαρά κι'αν μάς δείξουν τ'ο πράμα. "Όμως δεν είμαστε παρά μισοί θετικιστές. "Ανίσως και μάς παρουσιαστοῦν μι'α φορά τ'α φαντάσματα για να μάς δώσουν θάρρος ή να μάς παινέψουν, θ'α τ'α διώξουμε σ'α νάταν πλανερές φαντασίες ή πυρετού γεννήματα. "Αν τύχει όμως και μάς φανερωθούν, όπως στον 'Αμλέτο, για να μάς βασανίσουν—δεν θ'α άμφιβάλλουμε ούτε μι'α στιγμή πώς είναι πραγματικά: οί σοφοί μας έξορκισμοί δεν πιάνουν... Κανένας κριτικός δεν κατηγόρησε τ'ο Σαίξπηρο ότι έτόλμησε να θάλει μέσα σ'ε μι'α ρεαλιστική τραγωδία ένα πράγμα τόσο παράλογο όπως είναι τ'ο φάντασμα. Δεν χωρεί άμφιβολία: νοιώθουμε πώς ή έπιστήμη μας δεν μόρεσε να νικήσει δλότελα τ'ε παλιές προλήψεις. "Αφάνισε τόν παράδεισο, μά βρέθηκε αναγκασμένη να διατηρήσει τ'ην κόλαση, και μάλιστα να τ'ην μεταφέρει πιο κοντά μας,—από τόν άλλο κόσμο σ'η γή.

Αυτό είναι: τ'ο λάϊτμοτιβ σ'ε όλες τ'ε τραγωδίες του Σαίξπηρου. Δεν άκούγεται άκόμα καθαρά στον «'Ιούλιο Καίσαρα»: ο ποιητής πασχίζει άκόμα να πείσει τόν έαυτό του πώς ο Βρούτος μι'α κ' έτάχθηκε σ'η δούλεψη τ'ης "Ηθικής, έπρεπε να νοιώθει πώς βρίσκεται στον παράδεισο και όχι

σ'ην κόλαση. "Ο Βρούτος κάνει άπελιπιστικές προσπάθειες για να διώξει μακριά του, με τ'ο λογικό του και τ'η θέλησή του, τόν άπαίσιο επιάλτη τ'ης πραγματικότητας: «Δεν εκλείσα μάτι, λέει, άφότου ο Κάσσιος μου έβαλε τ'ο μαχαίρι στο χέρι για να χτυπήσω τόν Καίσαρα». Και όμως ο Σαίξπηρος δεν άφίνει τ'ην ψυχή του Βρούτου να χάσει καθόλου τ'ην ίσορροπία της. Τ'α λόγια που λέγει ο Βρούτος στους συνωμότες είναι καθαρά και ξεκομμένα: έχει ζυγίσει τ'ο τόλμημά του ως τ'α πιε' παραμικρά καθέκαστα: δεν θέλει να έκτελέσει τ'ο σχέδιό του σ'ην τύχη, διαστικά, έτσι για να τ'ο βγάλει από πάνω του. "Όχι, βρίσκεται πάντοτε στο ύψος του τολμήματός του. "Ο Κάσσιος προτείνει στους συνωμότες να όρκιστούν πώς θ'α πράξουν εκείνο που σχεδιάζουν. "Ο Βρούτος όμως δεν θέλει όρκους: αυτό ήθελε προσδάσει τ'ην ύψηλή "Ηθική, τ'ην όποία ύπηρετεί. Πρέπει να υποταζόμαστε σ'αυτήν ελεύθερα και όχι αναγκασμένοι από όρκους. "Ο Κάσσιος προτείνει να σκοτώσουν τόν 'Αντώνιο που μπορεί να γίνει δολερός έχθρός. "Αλλος σ'ην θέση του Βρούτου ήθελε δεχτεί αυτ'ην τ'ην πρόταση: τί αξία έχει ή ζωή ένός ανθρώπου όταν έτοιμάζει κανείς πραξικόπημα! Μά ο Βρούτος πρέπει να έχει πάντα μπροστά σ'α μάτια του τ'ην "Ηθική: αυτ'η, σ'α ζηλότυπη έρωμένη, απαιτεί από τόν άνθρωπο να έχει πάντοτε αυτ'ην στο νοῦ του και μόνο αυτ'ην. Και ο 'Αντώνιος γλυτώνει!... "Όταν χωρίζονται οί συνωμότες, ο Βρούτος βρίσκει έναν θερμό λόγο για τόν Λούκιο, τόν ύπρητή του, και ένα έγκαρδιακό χαμόγελο για τ'η γυναίκα του τ'ην Πορκία, λες και δεν ήταν να έκτελέσει τ'ην άλλη μέρα μι'α πράξη φριχτή: λες πώς «αί ειδοί» του Μάρτη θ'α ήταν κι'αυτ'ες όπως όλες οί άλλες ήμέρες. "Ο Βρούτος είναι πάντοτε ίσιος, σταθερός και δίκαιος.

Μετά τ'η δολοφονία του Καίσαρα, βγάζει λόγο στο λαό. Και—μοναδικό ίσως παράδειγμα σ'ην ιστορία—σ'αυτόν τ'ο λόγο δεν υπάρχει ούτε μι'α λέξη που να είναι φέμα, ούτε ένα σχήμα ρητορικό. Μπορούσε να πει στον κόσμο: «Σ'ας παρουσιάζομαι όπως είμαι, κοιτάξτε με—τίποτα δεν κρύβω από κανένα». Τέλος, σ'ην Δ' πράξη, σ'η σκηνή όπου έρχεται σ'ε λόγια με τόν Κάσσιο, τόν βλέπουμε να άνάβει, να βγαίνει έξω από τ'α ρούχα του μά

κουρσεύει τις έπαρχίες εθε περνά με το στρατό του, κλείνει τα μάτια στις καταχρήσεις των αξιωματικών του, αρνιέται να βοηθήσει χρηματικώς τον Βρούτο, κτλ. Αν δεν ήταν εκεί κοντά ο Βρούτος, θα αφήναμε να ξεσπάσει ελεύθερα η αγανάχτηση της ψυχής μας. Μά ελα τα κακουργήματα του Κασσίου μάς φαίνονται άσήμαντα μπροστά στο πρόβλημα που βάζει στον έαυτό του ο Βρούτος. Ο Βρούτος θέλει να προσφέρει τον έαυτό του, και ελον τον κόσμο μαζί του, θυσία σε μιá ιδέα—και νά! η λέξη θυσία μάς γίνεται άνυπόφορη.

Τί άπειρον οίχτο γεννά μέσα μας η Πορλία, η δύστυχη συντρόφισσα του δύστυχου Βρούτου. Καί αυτή έπίσης, αν και άθώα, κατασπαράχτηκε από την άχέρταγη Ήθική. Είναι συγκινητικό μά και τρομερό συνάμα να τó αναλογιστείς πώς έπληγώθηκε μονάχη της στέν γκοφό για να δοκιμάσει τó κουράγιο της και να πειστεί πώς ήταν άξια κόρη του Κάτωνα και γυναίκα του Βρούτου. Βαστά στην πρώτη δοκιμασία, μά όσο προχωρεί, ελο και πιό δύσκολο τής είναι. Όταν ο Βρούτος ξεκινά για τή Γερουσία, αυτή δεν έχει πιά τή δύναμη να κρατηθεί και λίγο άκόμα να μαρτυρούσε τó τρομερό μυστικό που τής είχε έμπιστευτεί ο άντρας της. Ωστόσο κατορθώνει να ξαναβρεί τον έαυτό της, για να πεθάνει κατόπι σκληρότατον θάνατο. Και γι' αυτήν παρόμοια μπορούμε να ειπούμε: «Η ζωή της ήταν ώραία» και αυτήν παρόμοια μπορούμε να την προβάλλουμε ως παράδειγμα σ' ελους εσους φλογίζει η έπιθυμία να διακριθούν μπρός στα μάτια τής Ήθικής. Καταπιείτε άναμμένα κάρβουνα και μείνετε ήσυχοι η ιστορία δεν θα σας ξεχάσει και θα σας στήσει μνημείο, στον καθένα σας χωριστά, η σ' ελους μαζί αν είστε πολλοί! Δεν είναι μήπως άρκετή παρηγορία; Και δεν δικαιολογεί αυτό ελες τις θυσίες και ελες τις άπαιτήσεις τής αυτόνομης Ήθικής;

Υπάρχει κι' άλλο ένα πρόσωπο που δρā στον «Ίούλιο Καίσαρα» πολύμορφο πρόσωπο: Ο λαός η καλύτερα «ο έχλος». Δεν τον είπαν άδικα τον Σαϊεπήρο ρεαλιστή. Σε τίποτα δεν κολακεύει τον έχλο και ούτε τον στολλίζει με χυδαίες ιδιότητες: είναι έπιπόλαιος, εμετάβολος, άχαριστος και σκληρός: Σήμερα τρέχει πίσω από τó έρμα του Πομπήιου, αύριο θα γυρέψει τον Καίσαρα και, σε λίγες ημέρες πάλι, θα τον μαγέψουν τα λόγια του φονιά έκεινου, του Βρούτου, ως που να ζητήσει πιό ύστερα, καταπεισμένος από τις κατηγορίες του Άντωνίου, τήν κεφαλή του χτεσινού έκλεκτού του. Εμάθαμε να άγαναχτούμε με τήν άστάθεια του έχλου. Όμως, κατά εάθος δεν εφαρμόζεται τάχα εδωπέρα ο παλιός νόμος τής δικαιοσύνης: «όφθαλμόν άντι όφθαλμού και δόδοντα άντι δδόντος»; Ο έχλος, αν τó καλοξετάσεις, πολύ ελίγο σκοτίζεται για τους Πομπήιους, τους Καίσαρες, τους Άντωνίους, τους Σύλληδες, άπαράλλακτα επως και ελοι τούτοι οι ήρωες πολύ ελίγο σκοτίζονται για τον έχλο. Σήμερα κριτεί ο Καίσαρας τήν έξουσία—δοξασμένος νάναι! αύριο ο Άντώνιος—ποιός δε θα πάει και μ' αυτόν μαζί; Φτάνει να δίνουν ψωμί και θέαμα (!). Καμιά άνάγκη εμως να φέρνουμε στο νοϋ τά καλά που κάμαν. Τα θυμούνται με τó παραπάνω οι ίδιοι και παίρνουν μόνοι τήν άνταμοιβή τους βασιλικά. Η άλήθεια είναι πώς, καμιά φορά, μέσα στις πυκνές τάξεις των φαντασμένων χώνεται και κανείς Βρούτος, τίμιος και άφιλόκερδος. Ποιός εμως έχει καιρό και ερεξη να ψάχνει να βρει τó μαργαριτάρι μέσα σ' ένα σωρό χώμα; Ο έχλος είναι τροφή στα κανόνια των ήρώων, οι ήρωες είναι η διασκέδαση του έχλου. Η δικαιοσύνη θριαμβεύει και η αυλαία μπορεί να πέσει.

Μετάφραση Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΥ

1) Σ. «Ε.Γ.». Panem et circenses ζητούσε ο έχλος στη Ρώμη.

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΣΤΟ ΓΚΡΕΜΟ

Νάτο τó κακόμοιρο τάλογο, ο Ντορής. Μόλις σέρνει τα πόδια του από τó παχνί, όπου μαςά με δυσκολία τάχερό του, ως τή γούρνα του πηγαδιού στην αλλη, κάτω από τή μεγάλη λεύκα με τα τρεμάμενά της τα φύλλα, για να πιει λίγο καθαρίο νερό. Στην ίδια γούρνα που δώ και δέκα χρόνια, κι' άκόμα άλλα δέκα, νεαρό άτι τότε, χλιμντριζοντας και πηδώντας, τέντωνε τα γκέμια του, ύψωνοντας περήφανα τó κεφάλι—καμώματα χαρισμένα τ' άφεντικού του. Τότε άτι περήφανο, τώρα γέρικο...

Δεν είναι για δουλειά πλιά, τώρα και πολύν καιρό. Τό βαρνούμοιρο...Νά μή μπορεί να δουλέψει τó ζω, που τόσα χρόνια ούτ' άρρώστησε, ούτε κακοπάθησε ποτέ του για να σταματήσει δουλεύοντας.

Τώρα άκούει τα ψυχρά λόγια τ' άφεντικού του. Κάποτε και βρισιές.—Κακό ψόφο νάχεις, άκόμα θα ζεις; ερσε δέκα φράσκελα! Και τó μουντζώνει με τα δέκα δάχτυλά του ανοιχτά.—Χαράμι δε μπορείς να τρώς τ' άχερό σου...

Και κείνο σαν άνθρωπος που καταλαβαίνει τα λόγια αυτά, σηλώνει πάνω του τα μάτια και, σαν παιδί, που νοιώθοντας τó σφάλμα στέκει ξύλο άμίλητο, ετσι άπαράλλαχτα, στέκει τó βαρνούμοιρο και βλέπει με τα μάτια δακρυσμένα...Νά τó βρίζουν, γιατί ζει!

Πλάγι του μέσα στάχοϋρι μιá άγελάδα, ένα άλογο ψαρή και μιá γαιδάρα. Νιά ζωά και δυνατά, που από τó πρωί ως τó βράδυ δουλεύουν. Τάλογο στο μαγγανοπήγαδο, η γελάδα σταλέτρι κ' η γαιδάρα στο κουβάλημα των κοφινιών με τα λαχανικά.

Χλιμντριζει τάλογο, μουγκρίζει η γελάδα κ' η γαιδάρα θορυβεί. Κι' ο Ντορής ήσυχος και βουβός και κουρασμένος σαν εκατόχρονος γέρος.

—Λίγα τα ψωμιά του, άντρα μου. Πόνα το και λιγάκι. Τόσο μάς δούλεψε. Και νισάφι!

Τό συμπονούσε η γυναίκα του, που είκοσι χρόνια και τώρα νεαρό, τó έμπασε η ίδια μέσα στο στάβλο και τούδωκε θροφή δένοντάς το πλάγι στάλλα τους ζωά. Όλα πέρασαν, τούτο εμεινε. Δουλευτάδικο και γερό.

—Λίγο άχερο, Στάθη, από τάχερο τής γαιδάρας και τής γελάδας τó φτάνει. Άς ξεψυχήσει μαζί μας, μέσα στο σπίτι μας, για τó καλό του σπιτιού μας.

—Όχι άφησέ με με τα παρακάλια σου και σύ. Δε μπορώ να τó βλέπω, μάς πιάνει τον τόπο. Η άγγαρεία του πάλι...!

Όμως τα παιδιά του ο Γιούλης και ο Στίλπωνα, όταν λείπουν τάλλα ζωά από τó στάβλο, μπαίνουν μέσα, σταματούν πλάι στο Ντορή και τó χαϊδεύουν. Και κείνος με μάτι δακρυσμένο, άλυτος ετσι που είναι, γυρίζει με τó ζόρι τó γέρικό του κεφάλι και μόνο που δε μιλά να τους πει:

—Έσεεις, παιδιά μου Γιούλη και Στίλπωνα, σας ευχαριστώ. Καλό νάχετε, η εϋλογία του θεού μαζί σας. Κλαίω που με πονώτε... Και μόνο που δε μπορεί με τή φωνή να κλάψει. Κάνει εμως να κλαίνε τα παιδιά, που βγαίνοντας από τó στάβλο σφουγγίζουν τα μάτια τους, άφίνοντας τó Ντορή να χύνει δυό δάκρυα μεγάλα στατσιμπλιρικά του μάτια. Τού άφίνουν ένα ματσάκι σανό κρυφά από τον πατέρα τους, τó χάδι του χεριού του Στίλπωνα στην ούρα και στάφτια του Γιούλη. Τί τó θέλει τó σανό και τάχερο. Τού χορταίνουν τήν ψυχή τα παιδικά τους χάρια.

Με τον καιρό ηρτε η ώρα του πιά!

—Δε μπορώ να τó βλέπω. Δε μπορώ είπα! άφησέ με.

—Μά καημένε, άφησέ το τάλογο, λίγα είναι τα ψωμιά σου είπα τόσες φορές.

—Όχι τραβήξου από δώ κι' έχω κι άλλη δουλειά. Πήγαινε παρέκει. Κι' εσπρωξε τή γυναίκα του με τó δεξί του χέρι, κρατώντας με τ' άριστερό τάφτι τάλόγου του

τότε μόνο τον αναγνώρισα—τον Μών.

Για πολύ, στεκόμουν εκεί—δά, τρομαγμένος, απελπισμένος, γεμάτος απ' όλη την πίκρα που μου ανάδενε ο γυρισμός του. Προχώρησα κατ' άπάνω του, και δίχως να βγάλω μιλιά, τον έσφιξα με λυγμούς στην άγκαλιά μου. Κατάλαβε εύτως:

—'Α, είπε, με κοιμένη τη φωνή, πέθανε, αϊ;

Και στεκόταν, ορθός, χωρίς ν' ακούει, ασάλευτος, φοιχτός. Τον πήρα από το χέρι και τον πέρασα ήσυχα μέσα στο σπίτι. Είχε φωτίσει πιά. Και μονομιᾶς,—για να βγάλω το πιό μεγάλο βάρος από πάνω μου—τον ωδήγησα απ' τη σκάλα άπάνω στον κοιτώνα της πεθαμμένης. Μόλις μπήκε, γονάτισε μπρός στο κρεβάτι της, κουλουριάζοντας τα χέρια, κι' απόμεινε ώρα πολλή με το κεφάλι χωμένο μέσα τους.

Τέλος, σηκώθηκε' ήταν άλαλιασμένος, τρέκλιζε και δέν ήξερε πού βρισκόταν. Τον πήρα από το χέρι, άνοιξα τη μεσανή θύρα που έφερε στο δωμάτιο της μικρούλας. Αυτή είχε ξυπνήσει κιόλας—την ώρα που έλειπε κάτω ή παραμάννα της—κι' είχε ανακαθίσει στην κούνια της. Το κεφάλι της έβγαине ίσια-ίσια πάνω από την κούνια και μᾶς κοίταζε μ' άπορία.

—Νά, ή κόρη σου! είπα.

Αναπήδησε και με κύταξε.

Επειτα την άδραξε και τη σήκωσε στην άγκαλιά του. Στην άρχή, καθώς τα μάτια του είχαν γεμίσει δάκρυα δέν μπόρεσε να την ιδεί καλά. Τέλος, για να βρει κάποια δικαιολογία στη μεγάλη του συγκίνηση και στη βρύση τα δάκρυα, χωρίς ν' αφήνει καθόλου από την άγκαλιά του τη μικρούλα, γύρισε κατά μένα το σκυμμένο κεφάλι του και μού είπε:

—Τους έφερα μαζί μου, τους άλλους δύο... Πήγαινε να τους δεις, στο σπίτι τους.

Κι' αλήθεια, σαν πέρασα αργότερα, πολύ πρωί ακόμα, βυθισμένος σε στοχασμούς και σχεδόν εύτυχισμένος, από το σπίτι του Φράντς,—που ή 'Υβόννη ντε Γκαλαί μου το είχε δείξει άλλοτε, έρημωμένο,—είδα, από μακρυνά, μιᾶ νοικοκυρούλα, προκομμένη και παστρικά, που σάρωνε το κατώφλι της θύρας βάζοντας έτσι σε άπορία και φέροντας το γέλιο στα χείλη μερικῶν μικρῶν βουκόλων που πήγαιναν στην έκκλησιᾶ με τα κυριακάτικα τους.

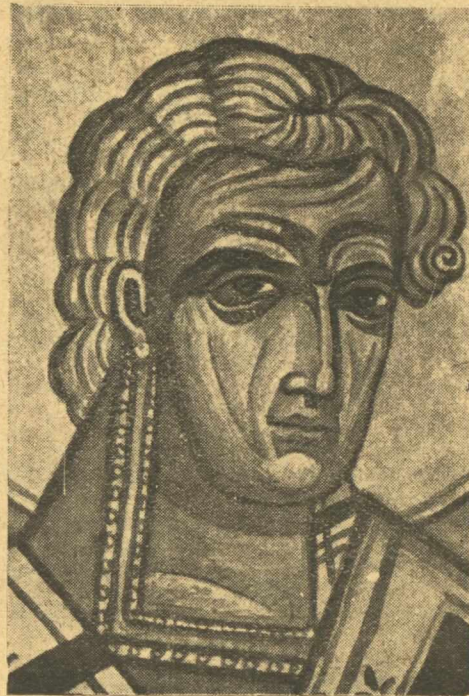
Ὡς τόσο, ή μικρούλα στενοχωριόταν

που την κρατούσε έτσι σφιγμένη' και καθώς ο Αύγουστίνος, σκύφτοντας το κεφάλι απ' την άλλη μεριά για να κρύψει και να σταματήσει το κλάμα του, την έκρατούσε χωρίς να την αντικρύζει, του έδωσε κι' αυτή μιᾶ δυνατή με το χέρι της, στο στόμα του, το δασύ και υγρό.

Και τότε ο πατέρας, χαμογελώντας σχεδόν, άρχισε να πηδά την κόρη του στα χέρια του άπάνω. Κι' απ' τη χαρά της εκείνη χτυπούσε παλαμάκια...

Τραβήχθηκα λίγο πίσω, για να τους καμαρώσω καλύτερα, πικραμένος κάπως κι' ως τόσο θαμπωμένος' καταλάβαινα πιά πως ή μικρούλα είχε βρει το σύντροφο που άποζητούσε δίχως κ' ή ίδια να το ξέρει... Τη μοναχή χαρά που ο Μών μου είχε αφήσει, γύρισε για να μου την πάρει πίσω. Και τον έβλεπα κιόλας, τη νύχτα, να τυλίγει την κόρη του μ' ένα πανωφόρι, και να ξεκινάει μαζί της για καινούργιες περιπέτειες.

ΤΕΛΟΣ

ΓΕΡΜΑΝΟΣ Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ: Ξοιχογραφία στη Στεμνίτσα της Ρουμανίας
(Απόδοση Φ. Κόντογλου)

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΠΑΡΑΤΑΙΡΟΙ

ΤΑ ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Όλα τα μεγάλα γεγονότα, όλες οι χαρές και οι λύπες κάνουν ύπομονή όλο το χρόνο και θυμούνται να μᾶς επισκεφθούν κάποια επίσημη μέρα. Τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά, το Πάσχα. Το οικογενειακό δράμα θά ξεσπάσει την παραμονή των Χριστουγέννων, ο φτωχός την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, όταν δηλαδή θά θέλει να κάμει κι' αυτός τα δώρα του, θά αισθανθεί το πορτοφόλι του ελαφρότερο από κάθε άλλη μέρα του χρόνου, ή χήρα το Μέγα Σάββατο θά χάσει τις οικονομίες της κι' έτσι τα όρφανα της δέν θά φάνε κρέας το Πάσχα, τέλος πάντων τα πάντα θά συμβούν για να γραφτούν και να δημοσιευθούν ποιήματα, διηγήματα, έντυπώσεις, άναμνήσεις.

Πάρτε τα δικά μας «επίκαιρα», πάρτε και τα ξένα. Και τα «επίκαιρα» αυτά είναι άπειρα, φιλολογία δλόκληρη σε κάθε γλώσσα. Στα έκατό τα ένενηντα έννια στηρίζονται σε μιᾶ σύμπτωση, που δέν την πιστεύουν ούτε τα μικρά παιδιά. Άς αφήσουμε πού ή σύμπτωση αυτή δέν είναι πάντα ή μόνη άδυναμία των «επικαιρῶν» αὐτῶν λογοτεχνιμάτων.

Με βάση λοιπόν τη σύμπτωση αυτή, με άφετηρία δηλαδή ένα κατασκευασμένο γεγονός έγγραφαν και γράφουν κάθε χρόνο οι ποιητές, οι διηγηματογράφοι, οι έντυπσιογράφοι. Ποιά ή αξία της παραγωγής αυτής; Δέν αξίζει καν τον κόπο να την καθορίσουμε.

Θά πητε, δέν έχουν γραφτεί και καλά «επίκαιρα»; Από τους τρεις τόμους των Χριστουγεννιάτικων, των Πρωτοχρονιάτικων και των Πασχαλινῶν διηγημάτων του Παπαδιαμάντη—για να αναφέρουμε έναν αντιπροσώπο του είδους—δέν ξεχωρίζει τίποτα καλό; Ήπιχείρημα που δέν αλλάζει την κατάσταση.

Κανείς βέβαια δέν ξεχνάει την «Τελευταία Βαπτιστική» και τον «Έρωτα στα χιόνια» του συγγραφέα της «Φόνισσας», όπως δέν ξεχνιούνται και μερικά «επίκαιρα» του Μωπασάν, του Άντερσεν. Τι σημασία όμως μπορούν να έχουν οι έξαιρέσεις αυτές; Οι έξαιρέσεις είναι τόσο λίγες και το πλήθος των «επικαιρῶν» τόσο μεγάλο!

Και όπως κάθε χρόνο, γράφτηκαν και φέτος «επίκαιρα». Γράφτηκαν όμως λιγότερα, λιγότερα από κάθε άλλη χρονιά. Οι έφημερίδες μας και

τά περιοδικά τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά βγήκαν με περισσότερες σελίδες και με άρκετή φιλολογική ύλη. Δημοσίεψαν απ' όλα τα είδη του λόγου, μεταφράσματα και πρωτότυπα έργα παλαιῶν και νέων λογοτεχνῶν. Τα «επίκαιρα» όμως ήταν ελάχιστα. Μιᾶ πρόοδος κι' αυτή. Και πρόοδος πολύ σημαντική. Κατάλαβαν επιτέλους κι' εκείνοι που ζητούν κι' εκείνοι που γράφουν ότι ή παραγγελία στην Τέχνη,—το «επίκαιρο» λογοτέχνημα,—δέν πετυχαίνει. Και πως μπορούσε να συμβαίνει αλλιώς! Έδώ παπούτσια πορτογάλινες, και σπίνια σου τα κάνουν όπως τα θέλεις.

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΟΥΔΕΙΣ ΦΘΟΝΟΣ -- Η «Νέα Έστία» μιᾶ και ή ίδια αυτοχαρακτηρίζεται «συντηρητική μαζί και νεωτεριστική», φανερό είναι πως έχει βρει τον τρόπο να συμβιβάζει τ' άσυμβίβαστα. Έτσι έξηγείται πως, ένῶ δηλώνει ότι «δέν ασχολείται με αυτό το περιοδικόν», δηλαδή με τα «Ελληνικά Γράμματα», ωστόσο στο ίδιο ακριβώς φύλλο (1 'Ιανουαρίου) και δέκα σελίδες παραπάνω καταδέχεται ν' ασχοληθεί με μᾶς και ν' αφιερώσει μάλιστα μιᾶ δλόκληρη στήλη για ν' αντικρούσει το σημερινό μᾶς του περασμένου φύλλου, το σχετικό με τον κ. Παλαμά. Και γοίφει ανάμεσα στ' άλλα: «Οι ίδιοι έχθροι (του μεγάλου ποιητού), θορυβηθέντες από μιᾶν δημον εκδήλωσιν, προφανῶς στρεφόμενῃ εναντίον των...» κτλ. Νά «θορυβηθούμε» για μιᾶ «πάνδημον εκδήλωσιν»—μ' ἐπὶ κεφαλῆς τον κ. Ριάδη! Μά είναι γνωστό πως όποιος γυρεύει χειροκροτήματα, πολύ εύκολα μπορεί να τα βρει. Υπάρχουν πολλοί τρόποι. Και για να μην πάμε μακριά, έναν άρκετά έξυπνον σοφίστηνε κάποτε ο ίδιος ο κ. Ριάδης: «Όταν, άφου τέλειωσε ή παρουσίαση της; «Εκάβης» στο Στάδιο, ο κόσμος έπευφημούσε την κ. Κοτοπούλη και την καλούσε να βγει για δεύτερη φορά στο προσκήνιο, ο χαριτωμένος κ. Ριάδης ξερόβαλε κι' αυτός μαζί της και χαιρετούσε το κοινό. Και δέν υπάρχει άμφιβολία πως τα μισά τουλάχιστον χειροκροτήματα τα λογάρισε στο μερζικό του. Νά τον φθονήσουμε λοιπόν για αυτό; Ή να φθονήσουμε τώρα τον κ. Παλαμά για την «πάνδημον εκ-

καίλαογρ. Β:βλ. ἀρ. 2. «Σύλλ. πρ. διαδ. ὠφελίμων βιβλίων—Σιδέρης». σ. 18+252.

Κουβαρά Δ. Ἡ θεία δικήκη. «Κολλάρος». σ. 116.
Κουτσομητοπούλου Π. Πρακτικὸς ἠδηγὸς τοῦ γεωργοῦ. «Γκρέκι». [χ. χ.] σ. 656.

Λεύκωμα 1928. Ἐκδόσεις περιοδικοῦ «Μαθητικὴ Ἑνωσις». [χ. χ.] σ. 96.

Λούβαρι Ν. Γ. Ἀπὸ τὴν χώραν τῶν χιλίων λιμνῶν καὶ τοῦ περσικοῦ. (Ἐτυμώσεις ἐκ Φιλολογίας.) «Ζηκιάκης». 1928. σ. 111.

* **Μαμέλη. Ἀπ.** Σταθμοί. 1928. σ. 112.

Μοραΐτου Ν. Δ. Ὁ ναὸς τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς ἐν Τεγέα (μετὰ εἰκόνων). σ. 70.

Παπαδήμα Α. Ἐλευθερὴ ἀγάπη. Ἔκδ. Β'. «Ἀθηνᾶ». σ. 93.

Παπαϊωάννου Κ. γυν. ἐπιθεωρητοῦ. Τὰ λεχθέντα (τῆ 21-1-1927) περὶ συνθέσεων. (Ἐκ τῶν δικηολογιῶν τῆς πορείας τῶν ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν). Ἐκδίδονται ἐπιμελεῖα Ν. Μοραΐτου, γυμνασιάρχου. Ἐν Τριπόλει. σ. 52.

* **Παπαχριστοδούλου Π.** Θρακικῆς θεογραφίας. Μέρος Α'. «Λαμπρόπουλος». σ. 128.

* **Πικροῦ Π.** Τουμπέκι... «Ν. Θεοφανίδης καὶ Σ. Λαμπραδριῆς». σ. 288.

Ροδίου Δ. Θ. 30 Τραγῳδία διὰ τετραφώνων χορὸν ἀνδρῶν ἄνευ συνοδείας (a capella). «Ζηκιάκης» [χ. χ.] σ. 4+85.

Ροῖδου Ἐμμ. Ἀριστοτέλης. «Ἐρευνα-Κριτικὴ ἰστορία». Ἀλεξάνδρεια. Δεκέμβρ. σ. 32.

Σαΐξπηρ Χειμῶνιᾶτικο περσικῶν. Μετάφρ. Γ.

Κέντ καὶ Ἰ. Οἰκονομίδη. «Ζηκιάκης» 1928. σ. 152.

* **Σοφιοανπούλου Γ. Α.** Πῶς εἶδα τὴ Βαλκανικὴ. Ἐρευνα πολιτικῆ, κοινωνικῆ καὶ οἰκονομικῆ. «Βιολογία». σ. 217.

Tolstoi L. Τὰ Εὐαγγέλια. Μετάφρ. Δ. Μικρῆ. «Ζηκιάκης». 1928. σ. 147.

Φωσκόλου Οὐγού Ἐκπαιδευτικῆς Πανηγυρικῶν λεύκωμα Ζακύνθου. «Ἰόνιος Ἀνθολογία». [χ. χ.] σ. 175.

Χάγερ Μπουφίδη (Ἰσαντρού Ἀμ.) Τρεῖς νύχτες ἠδονῆς. Β' ἔκδοσις μετὰ βιβλιογραφίας Κ. Βελμύρη καὶ Κ. Πλακωτάρη. «Ἀθηνᾶ». σ. 56.

Ὁ ἀρχιστράτηγος **Χατζανέστης**. 1863—1922. Ἐπιμελεῖα Μ. Π. Πηκυστρατηγάκη 4ο. σ. 343.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ

«...Ἐφυγεν ἔντρομος ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι τοῦ Ντελακρουὰ γιὰ νὰ μὴν ἀκούη τὸν πᾶταγο τῶν χρωμάτων του...» Ζ. Παπαντωνίου στὸ **Ἔθνος** 24 Δεκεμβρ. σ. 1 στ. 6.—«... ἦκ... εἶναι γαλλίς ὑπήκοος ὁπανδρευθεῖσα πρότινων ἐτῶν μετὰ τοῦ συζύγου τῆς...» **Ἔστια** 8 Ἰανουαρ. σ. 6 στ. 4 κάτω-κάτω.—«... Ἐνα τόσο δύσκολον καὶ τόσο ἀχαρῆς ἔργον.» **Ἐλεύθερον Βῆμα** 11 Ἰανουαρ. σ. 2 στ. 3.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ Α.Ε.Β.Ε. Π. Γ. ΜΑΚΡΗΣ & ΣΙΑ

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς Νοελληνικῆς ἑκατονταετίας. Συντάσσεται ὑπὸ 700 Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογίων καὶ συγγραφέων. Διευθύνεται ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἐγγράφονται συνδρομηταὶ διὰ τοὺς 4 πρώτους χρυσοδέτους τόμους πρὸς Δραχ. 1000 εἰς 10 μηνιαίας δόσεις.

= Ζητήσατε ἐγκύκλιον ἐγγραφῆς καὶ δείγμα δωρεάν. =

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΧΡ. ΓΑΝΙΑΡΗ

= ΟΛΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3 =

1 Βίλαερ	Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος.	Δρ. 25
2 Μπέρκσον	Φαντάσματα καὶ ὄνειρα.	» 20
3 Τίμερι	Ἀφροδίσιος ἠθική.	» 30
4 Σμιθ	Ἡ φιλοσοφία τῆς ἠδονῆς.	» 20
5 Λίπς	Ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως.	» 30
6 Τρότσκι	Ἡ ζωὴ τοῦ Λένιν.	» 35

Σημ.— Εἰς τοὺς ἀγοράζοντας ὅλην τὴν σειρὰν στέλλονται ἀντὶ 150 δραχ. ἐλεύθερα ταχ. τελῶν.

“ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ ”

ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΩΝΙΑ ΟΔΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΟΜΗΡΟΥ 8

Κάρλ Μάρξ-Τὸ Κεφάλαιον (στραφεύτως ἔκδοσις).	Τόμοι Α' Β' Γ' ἄδ. δραχ. 128-δραχ. 160
Ρ. Λουζόν-Ἡ Καπιταλιστικὴ Οἰκονομία	Δρ. 30
Α. Ντεμπόριν-Ὁ Λένιν ὡς φιλόσοφος.	» 25
Ζωφές καὶ Λαφάργγ-Ἱστορ. ἰδεαλισμὸς καὶ ὀλιτισμὸς.	» 15
Γκ. Μπάγγ-Κρίσεις στὴν Ἱστορία τῆς Εὐρώπης	» 10
Μ. Μπέρ-Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Μάρξ	» 15
Ι. Στάλιν-Ὁ Λενινισμὸς.	» 25
Παναΐτ Ἰστράτι-Ἡ Κομὰ Κυραλίνα 8 μ.	» 30
Σοβιετικὸς Κώδιξ, περὶ γάμου καὶ οἰκογενείας	» 15

“**geo**”
ΠΛΑΤΕΙΑ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ETOFFES POUR
AMEUBLEMENT

CRETONNES
TOILES de JOUY
CHINTZE
VOILERIE
VELOUR
DAMA

BRUNSWICK

BRUNSWICK
The best American Dance Record

ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΑ
Τὰ πρώτα μεταξὺ τῶν πρώτων
ΔΙΣΚΟΙ
Οἱ καλλίτεροι Ἀμερικανικοὶ Δίσκοι.
Γεν. Ἀντιπρόσωπος Α. ΚΟΚΟΛΗΣ Βουλῆς 9
Διὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Ἄγ. Μηναῖ 13

ΕΛΑΣΤΙΚΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
STEPNEY TYPES LTD
WLATHAMSTOW LONDON
Ἀποθήκη
ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ 21

Ἰλικὸν Ντεκωδὶλ-Βιχρονέτχ
Μπετονιέρχι - Θραυστήρες
Ἐπισκεφεῖς-Ἀναδκτῆρες
Πτύχ ἀτμοκίνητη.

Les fils de Jules Weitz
Constructeurs Lyou.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΛΛΑΔΟΣ:
ΠΑΥΛΟΣ Δ. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ
23 ΤΙΜΟΛΕΟΝΤΟΣ
= ΑΘΗΝΑΙ =

ΤΡΑΠΕΖΑ ΧΙΟΥ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 4
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1919

Ἐκτελέσεις πάσης τραπεζικῆς ἐργασίας
ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΝ ΟΨΕΙ
εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα
πρὸς 5 ο)ο ἑτησίως

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ
ΜΕΧΡΙ ΔΡΧ. 75.000
πρὸς 6 ο)ο ἑτησίως
ἀπληλαγμένον φόρου

Τελεῖα ἐγκατάστασις
ΘΗΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΟΥ
ΘΥΡΙΑΔΕΣ ΠΡΟΣ ΕΝΟΙΚΙΑΣΙΝ
ἀπὸ δραχ. 150 ἑτησίως καὶ ἄνω
ΑΝΟΙΚΤΟΝ 8.30-1 ΚΑΙ 3-7.30 Μ. Μ.

“ΒΟΥΤΡΥΣ”

ΕΛΛΗΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ & ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικόν και Αποθεματικόν

Δρχ. 37.500.000

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1926

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΤΗΡΙΟΝ—Ὁδὸς Ἀθηνᾶς 53

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ : Λευκοί, ἔρυθροί
γλυκοί, μασχάτοι.

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ: Ἐπιτραπέζιοι,
ἐπιδόρπιοι, ὀρεκτικοί, τονωτικοί.

ΒΕΡΜΟΥΤ:

Ἐκ παλαιοῦ μασχάτου οἴνου.

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Ἀπαράμιλλος.

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ «ΒΟΥΤΡΥΣ»

ΤΥΠΟΥ ΚΟΝΙΑΚ

ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων
Γαλλικῶν Κονιάκ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

εἰς ὄλα τὰ κέντρα καταναλώσεων.

ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

ΚΑΤΑΒΕΒΑΗΜΕΝΟΝ Δρ. 25.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ » 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΑΡΙΣΣΗΣ-ΛΑΡΙΣΣΑ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ-ΤΡΙΚΚΑΛΑ

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΙ ΤΑΣ

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ταμιευτήριον μέχρι 100.000 Δρ. ἂ 7 0/0

Ἐτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζ., ἐργασίας

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡ. 330.000.000
ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΙ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ:

Ἀποκλειστικὸν προνόμιον ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων.—Ἐκδοσις τοκοφόρων ὁμολογιῶν.—Καταθέσεις ἐν ὄψει ἀπλαῖ καὶ εἰς ἀνοικτὸν λογαριασμόν.—Καταθέσεις διαρκεῖς καὶ ἐπὶ προθεσμία.—Καταθέσεις Ταμιευτηρίου.—Προεξοφλήσεις.—Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ.—Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἑλληνικῶν τίτλων.—Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ἐνεχύρῳ πολυτίμων μετάλλων.—Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων καὶ ἐνεχυρογράφων.—Πιστώσεις ἐναντι φορτωτικῶν.—Δάνεια πρὸς Δήμους, λιμένας καὶ ἕτερα νομικὰ πρόσωπα.—Συμμετοχὴ εἰς ἀνωνύμους Ἑλληνικὰς Ἐταιρείας.—Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας καὶ συνεταιρισμούς.—Δάνεια πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Δημόσιον.—Ἐπιχορηγία Ἐθν. Δανείων.—Ἐπιχορηγία ἐντόκων Γραμματίων Ἐθν. Ἀμύνης.—Προμήθειαι διὰ ἴσμιον τοῦ Δημοσίου.—Ἀγορὰ καὶ πώλησις διαφόρων εἰδῶν διὰ ἴσμιον τοῦ Δημοσίου.—Ἐἰσπραξὶς δημοσίων προσόδων καὶ πληρωμὴ δημοσίων δαπανῶν.—Ἐπιχορηγία Δανείων καὶ Μετοχῶν διαφόρων Ἐταιρειῶν.—Ἀγορὰ καὶ πώλησις ἐξωτερικοῦ συναλῆματος, χρυσῶν νομισμάτων καὶ ξένων τραπεζικῶν γραμματίων.—Ἐκδοσις καὶ πληρωμὴ τῶν πιστωτικῶν ἐπιταγῶν, ἐπιστολῶν καὶ ἐντολῶν πληρωμῆς.—Ἐκτέλεσις ἐντολῶν Χρηματιστηρίου.—Ἐἰσπραξὶς Ἀξιών.—Φύλαξις τίτλων, αὐτουσίῳ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ἄλλων πολυτίμων ἀντικειμένων.—Φύλαξις κιβωτίων ἀδήλου περιεχομένου.—Ἐνοικίασις Χρηματοκιβωτίων.

KONIAK

Σ. Η. Α. ΜΕΤΑΞΑ
Ὁδὸς Ἀριστείδου 7

COGNAC S. H. A. METAXA
LE PIRÉE-CRÈCE
KONIAK-METAXA

ΠΛΑΤΕΙΑ
ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΛΙΤΕΡΟΥΣ ΟΡΟΥΣ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΜΕΧΡΙ ΔΡΑΧ. 100.000

ΚΑΙ ΜΕ ΤΟΚΟΝ 5 0/0

Α.Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ

Ὁδὸς Πικερρηγοπούλου 9

Ἐκάστη κλήρωσις τοῦ Μεγάλου Λαχείου εἶναι αὐτοτελὴς 5.250 λαχνοὶ κερδίζουν εἰς ἑκάστην κλήρωσιν Δρχ. 5.500.000.

ΠΙΝΑΞ ΚΕΡΔΩΝ

Κλήροι	1	2.000.000	πρὸς	Δρχ.	2.000.000
»	1	400.000	»	»	400.000
»	1	250.000	»	»	250.000
»	1	200.000	»	»	200.000
»	1	100.000	»	»	100.000
»	1	50.000	»	»	50.000
»	1	20.000	»	»	20.000
»	1	15.000	»	»	15.000
»	1	10.000	»	»	10.000
»	1	9.000	»	»	9.000
»	1	8.000	»	»	8.000
»	1	7.000	»	»	7.000
»	1	6.000	»	»	6.000
»	2	5.000	»	»	10.000
»	10	4.000	»	»	40.000
»	25	3.000	»	»	75.000
»	100	2.000	»	»	200.000
»	100	1.000	»	»	100.000
	250				3.500.000
	5000	400			2.000.000
	5250				5.500.000

Ἀριθμὸς τῆς κερδίζων εἰς μίαν κλήρωσιν ὡς ἐκ τοῦ συστήματος τῆς διανομῆς τῶν κερδῶν πλεονα τοῦ ἐνὸς κέρρη, λαμβάνει πάντα τὰ κέρρη ταῦτα.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΗΡΩΣΙΣ 27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ἐκαστον Γραμμάτιον διαιρεῖται εἰς 4 τμήματα πωλούμενα ἀντὶ 50 Δρχ. καὶ παρέχοντα δικαίωμα εἰς τὸ τέταρτον τῶν ὡς ἄνω κερδῶν.

ΠΟΥΡΗΣ

KONIAK
ΟΥΖΟ
ΗΔΥΠΟΤΑ

Ὁῖνος ἰδρυθεὶς τῷ 1868
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

ΟΡΥΚΤΕΛΑΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ SHELL

SINGLE - DOUBLE - TRIPLE - GOLDEN - GEAR
ΑΓΓΛΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ SHELL MEX

ΟΠΩΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΟΥΝ ΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΑΙ ΤΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΚΑΝΟΝΙΣΕ ΤΑΣ ΙΔΙΑΣ ΤΙΜΑΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΡΥΚΤΕΛΑΙΩΝ

SINGLE SHELL (ΣΙΓΚΛ ΣΕΛΛ) Ὁρυκτέλαιον λεπτόρευστον καὶ μακρῆς διάρκειας. Τὸ ἰδεῶδες ὀρυκτέλαιον δι' αὐτοκίνητα μικρῆς δυνάμεως καὶ μηχανὰς ψυχομένας δι' ὕδατος καὶ αὐτοκίνητα.

DOUBLE SHELL (ΝΤΟΥΜΠΛ ΣΕΛΛ) Ὁρυκτέλαιον μετρίως ρευστότητας χρησιμοποιοῦμενον εἰς τὰ πλεῖστα αὐτοκίνητα πολυτελείας ἐξασφαλίζον τὴν εὐκολὴν ἐκκίνησιν. Καὶ εἰς τὸν ψυχρότερον καιρὸν λιπαίνει ἀμέσως ὅλα τὰ κινούμενα μέρη.

TRIPLE SHELL (ΤΡΙΠΛ ΣΕΛΛ) Ὁρυκτέλαιον πολύρευστον ἰδίως διὰ καιρὸν λίαν θερμὸν, κατάλληλον διὰ τὰ μεγάλης δυνάμεως αὐτοκίνητα, λεωφορεῖα καὶ βαρῆα αὐτοκίνητα. Καλληλότατον διὰ μοτοσυκλέτας.

GOLDEN SHELL (ΓΚΟΑΝΤΕΝ ΣΕΛΛ) Λίαν παχύρευστον εἰδικῶς παρασκευασμένον διὰ μηχανὰς ψυχομένας δι' αἴρος.

SHELL GEAR OIL (ΣΕΛΛ ΓΚΕΑΡ ΟΪΛ) Ἐξαιρετικῆς ποιότητος ὀρυκτέλαιον διὰ τὸ κιβώτιον τῶν ταχυτήτων καὶ τοῦ διαφορικοῦ.

SHELL TRANSMISSION GREASSE (ΣΕΛΛ ΤΡΑΝΣΜΙΣΣΙΟΝ ΓΚΡΗΣ) Λίπος διὰ μηχανισμοὺς μεταδόσεως κινήσεων ἐκ τοῦ κινήτηρος (transmission) κυλινδρικοῦς καὶ μὲ μπίλιες.

Τὸ ἰδεῶδες ὀρυκτέλαιον ὅπως ἀποφεύγετε τὰς ἀπανθρακώσεις. Τὰ ὀρυκτέλαια ΣΕΛΛ διυλίζονται οὕτως ὥστε νὰ μὴ παρουσιάζουν ἀνθράκωσιν, ἔχουν δὲ ἀποδειχθῆ κατόπιν δοκιμῶν ὅτι δὲν ἀφίνουν κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν ἀνθρακα.

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΕ ΠΑΝΤΟΤΕ

BENZINHN καὶ ΟΡΥΚΤΕΛΑΙΑ

Σ Ε Λ Λ

SHELL COMPANY (HELLAS) LIMITED

Γενικοὶ Ἀντιπρόσωποι διὰ τὴν Ἑλλάδα **A. E. B. E.**

“ Π. Γ. ΜΑΚΡΗΣ & ΣΙΑ ”,

ἔχει πραγματικὸν κέρδος 30% ἀπὸ τὴν τιμὴν καὶ διάρκειαν, ἂν πρὶν ἀγοράσετε ὑποδήματα ἐπισκεφθῆτε τὰ πρατήρια τῆς ὑποδηματοποιίας **TITAN**

ΑΘΗΝΑΙ—Αἰόλου 198 ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ—Ἀκτὴ Μικροῦλη
ΘΕΣ)ΝΙΚΗ—Βενιζέλου 19 ΠΑΤΡΑΙ'Αγίου Νικολάου 31
ΑΙΓΙΟΝ' ΑΓΡΙΝΙΟΝ - ΜΙΤΥΛΗΝΗΝ - ΧΙΟΝ - ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ
ΡΕΘΥΜΝΟΝ - ΝΑΥΠΛΙΟΝ - ΤΡΙΠΟΛΙΝ - ΙΘΑΚΗΝ κλπ.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΥΛΙΤΙΔΟΣ

Η ΓΟΡΑΙΤΙΣ, Πρώτης οὐλίτης στοματίτης ὡς καὶ αἰ λειπκὲ πηθήσεις τῶν οὐλῶν καὶ τῶν ὀδόντων θεραπεύονται ἀσφαλῶς διὰ τοῦ **SANOGLYE**

τοῦ ἐν Παρισίοις ἰνστιτούτου “LA BIOTHERAPIE”. Εἶναι ἡ μόνη ἐπιστημονικὴ ὀδοντόπλαστι τοῦ κητρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ προλαμβάνει τὰς πηθήσεις τῶν οὐλῶν.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ Εἰς ὅλα τὰ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ Δείγματα δωρεάν ζητήσατε παρὰ τοῖς κ. κ. **ΚΑΤΑΠΟΔΗ & ΤΡΙΦΥΛΛΗ** Μακρῆς Στοῦς 47—Πειραιᾶ

“ Η ΑΝΑΤΟΛΗ ”

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ - ΣΤΑΔΙΟΥ 14

ΑΡΙΘ. ΤΗΛΕΦ. 4-62

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ 45.000.000

ΗΣΦΑΛΙΣΜΕΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΟΠΟΙΗΣΕΩΣ 400.000.000

ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΟΣΑ ΛΟΓΩ ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΗΞΕΩΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ ΔΡ. 13.000.000

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ

ΖΩΗΣ

ΚΕΦΑΛΟΠΟΙΗΣΕΩΣ

ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

ΠΛΗΡΩΜΑΤΩΝ ΑΤΜΟΠΛΟΙΩΝ

ΓΕΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: **ΙΩΑΝ. ΦΙΛΙΝΗΣ**

Ο σύντροφος κάθε πολιτισμένου ανθρώπου είναι

Σίγουρα Μία

KODAK